

Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР
за період з 01.01.2024 по 31.03.2024

Зміст

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми	4
1.1. Кримінальна юрисдикція	4
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду	8
2.1. Адміністративна юрисдикція	8
2.2. Господарська юрисдикція	12
2.3. Цивільна юрисдикція	23
3. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	27
3.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	27
4. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду	30
5. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	34

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	– Верховний Суд України
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЗК України	– Земельний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України

1. Справи, розглянуті з підстав існування виключної правової проблеми

1.1. Кримінальна юрисдикція

Діяння, визначені у статті 437 КК України, здатні вчиняти особи, які в силу службових повноважень або фактичного суспільного становища спроможні здійснювати ефективний контроль за політичними чи військовими діями або керувати ними та/або істотно впливати на політичні, військові, економічні, фінансові, інформаційні та інші процеси у власній державі чи за її межами, та/або керувати конкретними напрямками політичних або військових дій.

Планування, підготовка, розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій, та ведення агресивної війни чи агресивних військових дій вимагає наявності у суб'єктів або відповідних повноважень, ресурсів у сферах міжнародних відносин, внутрішньої політики, оборони, промисловості, економіки, фінансів, або такого суспільного становища, яке дозволяє їм впливати на прийняття відповідних рішень уповноваженими особами

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги захисників в інтересах засуджених ОСОБА_23 та ОСОБА_24 відповідно на вирок Лисичанського міського суду Луганської області від 18 травня 2020 року та ухвалу Луганського апеляційного суду від 05 жовтня 2020 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За вироком суду, залишеним без змін апеляційним судом, ОСОБА_23 та ОСОБА_24 (кожного) було засуджено до покарання у виді позбавлення волі: за частиною другою статті 437 КК (планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни); за частиною першою статті 438 КК (порушення законів та звичаїв війни); за частиною третьою статті 146 КК (незаконне позбавлення волі або викрадення людини); за частиною другою статті 260 КК (створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань); за частиною першою статті 263 КК (незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами).

У період з кінця травня по 24 липня 2014 року на території міста Лисичанська засуджені у складі незаконного збройного формування за попередньою змовою з не встановленими слідством особами брали участь у веденні агресивних військових дій. Використовуючи міномети, гранатомети й інше військове озброєння, засуджені обстрілювали позиції, знищували живу силу та бойову техніку Збройних Сил України, Національної гвардії України, підрозділів територіальної оборони, правоохоронних органів нашої держави; несли службу на блокпості.

Окрім цього, засуджені у складі організованої злочинної групи із застосуванням зброї викрали шістьох осіб, вивозили до Лисичанського міського відділу СБУ і силоміць утримували їх там у підвальному приміщенні, незаконно позбавляючи волі впродовж тривалого часу.

Під час незаконного позбавлення потерпілих волі неодноразово вивозили їх до блокпоста і з погрозами застосування зброї примушували там будувати й облаштовувати захисні споруди, а також виконувати інші фізичні роботи, спрямовані на стратегічне й тактичне забезпечення ведення окупаційною армією бойових дій проти Збройних Сил України.

У складі не передбаченого законом збройного формування засуджені за не встановлених досудовим розслідуванням обставин незаконно придбавали, носили і зберігали при собі вогнепальну зброю невстановленого зразка, яку використовували під час ведення агресивної війни, викрадення й незаконного позбавлення волі людей, забезпечення їх охорони і примусу до виконання робіт.

Передаючи справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, колегія суддів Касаційного кримінального суду у складів Верховного Суду вважала за необхідне вирішити виключну правову проблему щодо кримінальної відповідальності за 437 КК осіб, які не здійснюють військового та політичного керівництва державою-агресором, не наділені службовою компетенцією чи іншими можливостями впливати на прийняття рішень щодо планування, підготовки, розв'язування чи ведення агресивної війни, агресивних воєнних дій та/або контролювати їх виконання, однак задіяні як співвиконавці у заходах, що за змістом є участю у веденні такої війни чи воєнних дій.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Частиною першою статті 437 КК встановлено кримінальну відповідальність за планування, підготовку, розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, а також участь у змові на вчинення таких дій.

Діяння, визначені у статті 437 КК, здатні вчиняти особи, які в силу службових повноважень або фактичного суспільного становища спроможні здійснювати ефективний контроль за політичними чи воєнними діями або керувати ними та/або істотно впливати на політичні, військові, економічні, фінансові, інформаційні та інші процеси у власній державі чи за її межами, та/або керувати конкретними напрямами політичних або воєнних дій.

Планування, підготовка, розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій, та ведення агресивної війни чи агресивних воєнних дій вимагає наявності у суб'єктів або відповідних повноважень, ресурсів у сферах міжнародних відносин, внутрішньої політики, оборони, промисловості, економіки, фінансів, або такого суспільного становища, яке дозволяє їм впливати на прийняття відповідних рішень уповноваженими особами. Вони можуть, зокрема, але не виключно: окреслювати загальний курс розвитку держави, реалізовувати його; представляти державу у міжнародних відносинах; впливати на її нормотворчу діяльність; формувати державну політику; формувати національну ідеологію та забезпечувати її впровадження у життя через масовий вплив на суспільну думку; затверджувати склад і керувати збройними силами, підпорядкованими державі, а також незаконними воєнізованими чи збройними формуваннями; визначати стратегічні завдання для економіки та промисловості (в тому числі спрямовані

на обслуговування ними військових цілей); забезпечувати фінансування воєнних заходів; керувати матеріально-технічним забезпеченням впровадження цих заходів.

До осіб із відповідними можливостями можуть належати, наприклад: глави держав та урядів; члени парламенту; лідери політичних партій; дипломати; керівники спецслужб; командири збройних сил, підпорядкованих державі, а також незаконних воєнізованих чи збройних формувань; інші особи, які фактично діють як військові командири; керівники органів виконавчої влади, які здійснюють функції з вироблення та реалізації державної політики і нормативно-правового регулювання у сфері діяльності збройних формувань і обігу зброї; керівники, правовий статус яких не охоплюється поняттям військового командира і які здійснюють владу або контроль щодо осіб, які беруть участь в агресивній війні чи агресивних воєнних діях; інші особи, які хоча й не займають формальних посад, проте здатні реально впливати на військово-політичні процеси, пов'язані з плануванням, підготовкою, розв'язуванням агресивної війни чи воєнного конфлікту та веденням агресивної війни або агресивних воєнних дій.

Суди попередніх інстанцій установили, що ОСОБА_23 та ОСОБА_24 не обіймали у державі-агресорі жодних посад, не здійснювали контролю за політичними і військовими діями, не керували ними, не впливали на політичні, військові, економічні, фінансові, інформаційні та інші процеси у державі чи за її межами, не виконували обов'язків командирів відповідного збройного формування, не займали суспільного становища, яке б дозволяло їм керувати агресивними воєнними діями. З огляду на це відсутні підстави для кваліфікації дій засуджених як співвиконавців за частиною другою статті 27, частиною другою статті 28 і частиною другою статті 437 КК.

Сторона захисту навела доводи щодо неправильної кваліфікації дій ОСОБА_23 та ОСОБА_24 за статтями 437 та 438 КК з огляду на те, що станом на 2014 рік в Україні офіційно не було оголошено воєнного стану, а дії російської федерації проти України офіційно не були визнані агресією за рішенням Ради Безпеки ООН. Оскільки кримінальне провадження за статтею 437 КК підлягає закриттю, то Велика Палата не аналізує аргументів сторони захисту щодо кваліфікації дій засуджених у цій частині. Що ж стосується статті 438 КК, то наведені аргументи не ґрунтуються на нормах міжнародного права і вимогах національного законодавства.

Женевською конвенцією, (IV) передбачено застосування її в усіх випадках не лише оголошеної війни, а й будь-якого іншого збройного конфлікту, що може виникнути між двома чи більше договірними сторонами, навіть якщо стан війни не визнається однією з них.

На національному рівні Україна визнала факти збройної агресії російської федерації, розпочатої 20 лютого 2014 року, і тимчасової окупації своїх територій, у тому числі окремих районів Луганської області, у преамбулі та статті 1 Закону України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Заяві

Верховної Ради України від 21 квітня 2015 року № 337-VIII «Про відсіч збройній агресії російської федерації та подолання її наслідків», преамбулі та статті 1 Закону України від 18 січня 2018 року № 2268-VIII «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях».

У контексті наведеного Велика Палата Верховного Суду звертає увагу й на те, що стаття 438 КК встановлює відповідальність не за акт агресії, а за порушення під час уже триваючого збройного конфлікту законів і звичаїв війни незалежно від її правомірності або протиправності як такої.

Відтак невизнання акту агресії в порядку, встановленому Статутом ООН, не перешкоджає засудженню і покаранню винних за кримінальне правопорушення, передбачене статтею 438 КК.

З огляду на зазначене на час вчинення ОСОБА_23 та ОСОБА_24 злочинів, за які їх засуджено, на території міста Лисичанська норми Женевської конвенції (IV) поширювалися як на військовослужбовців збройних сил російської федерації, так і членів незаконних збройних формувань і представників окупаційної адміністрації, які діяли від імені та/або в інтересах окупаційної держави. Недотримання такими особами вимог згаданої Женевської конвенції (IV) є порушенням законів і звичаїв війни.

Виходячи з наведеного дії ОСОБА_23 та ОСОБА_24, вчинені за попередньою змовою групою осіб, що полягали у жорстокому поводженні з цивільним населенням, вигнанні цивільного населення для примусових робіт і порушенні інших законів та звичаїв війни, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, містять склад кримінального правопорушення, передбаченого частиною другою статті 27, частиною другою статті 28, частиною першою статті 438 КК.

Суди попередніх інстанцій кваліфікували дії засуджених за частиною першою статті 263 КК як носіння, зберігання, придбання вогнепальної зброї, бойових припасів без передбаченого законом дозволу. Захисники не погодились із такою кваліфікацією. Вважають, що кваліфікація дій за частиною другою статті 260 КК охоплює незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, а тому додаткова кваліфікація за частиною першою статті 263 КК є зайвою.

Визначальною юридичною ознакою незаконного збройного формування, відповідальність за участь у якому передбачена частиною другою статті 260 КК, є наявність у відповідної воєнізованої групи вогнепальної, вибухової або іншої зброї. Сам факт озброєності такої групи перетворює участь у ній на самостійний більш тяжкий злочин порівняно з участю в незаконному воєнізованому формуванні, оскільки розцінюється законодавцем як обставина, що значно підсилює соціальну небезпеку діяльності угруповання.

Озброєність воєнізованого угруповання передбачає зберігання, передачу один одному і носіння зброї його учасниками. Тому стаття 263 КК застосовується лише щодо протиправної поведінки, яка не охоплюється безпосередньою діяльністю незаконного збройного формування: придбання зброї для його створення

або ж для озброєння вже існуючого формування із зовнішніх джерел, передача або збут предметів злочину іншим особам, котрі не є учасниками угруповання, тощо.

За викладених обставин придбання, носіння, зберігання вогнепальної зброї, бойових припасів без передбаченого законом дозволу охоплюється діяльністю незаконного збройного формування, є частиною об'єктивної сторони злочину, передбаченого частиною другою статті 260 КК, а кваліфікація цих дій за частиною першою статті 263 цього Кодексу є зайвою.

Також Велика Палата Верховного Суду зазначила, що кваліфікувавши дії засуджених, що полягали у протиправному позбавленні свободи осіб, за частиною третьою статті 146 КК, суд першої інстанції припустився помилки.

Вчинені в умовах збройного конфлікту дії, що охоплюються заборонами, встановленими нормами міжнародного гуманітарного права, і становлять їх серйозне порушення, кваліфікуються лише за статтею 438 КК і додаткової правової оцінки за іншими статтями цього Кодексу не потребують.

Відповідно до встановлених судом фактичних обставин справи незаконне позбавлення волі та викрадення ОСОБА_23 та ОСОБА_24 потерпілих було вчинено у контексті розпочатої у 2014 році збройної агресії російської федерації проти України. Факт і спосіб скоєння зазначеного злочину були зумовлені обстановкою збройного конфлікту, умовами окупації, участю засуджених у воєнних діях, наявністю у них зброї і пов'язаною із цим фактичною владою над цивільним населенням. Тому інкриміноване засудженим незаконне позбавлення волі або викрадення людини (стаття 146 КК) за змістом становило нелегальне ув'язнення цих осіб, що прямо заборонено статтею 147 Женевської конвенції (IV).

Відтак зазначені вище дії ОСОБА_23 та ОСОБА_24 є порушенням законів і звичаїв війни, охоплюються об'єктивною стороною злочину, передбаченого частиною першою статті 438 КК, і додаткової правової оцінки не потребують. Кваліфікувавши ці дії ще і за частиною третьою статті 146 цього Кодексу, суд неправильно застосував закон про кримінальну відповідальність.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 28 лютого 2024 року у справі № 415/2182/20 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117555176>

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду

2.1. Адміністративна юрисдикція

ВП ВС відступила від правових висновків ВП ВС та КЦС ВС щодо юрисдикції справ про встановлення фактів, вказавши, що справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, розглядаються у позасудовому та судовому порядку. Рішення стосовно фактів, що мають юридичне значення, прийняті у позасудовому

порядку, можуть бути оскаржені до судів адміністративної юрисдикції. Юридичні факти, які належать встановлювати в судовому порядку, вирішуються судами цивільної юрисдикції за правилами ЦПК України.

Справи про встановлення факту проживання однією сім'єю без шлюбу з загиблим військовослужбовцем підлягають розгляду у порядку цивільного судочинства незалежно від мети звернення до суду (зокрема, підтвердження соціального статусу для призначення та виплати одноразової грошової допомоги сім'ї військовослужбовця) та наявності у заявника певних цивільних прав та обов'язків чи виникнення публічно-правових спорів із суб'єктами владних повноважень

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Міністерства оборони України на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 06 жовтня 2022 року в адміністративній справі за позовом – ОСОБА_1 до Міністерства оборони України, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, - ОСОБА_2, про визнання протиправним, скасування рішення та зобов'язання вчинити дії, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У лютому 2017 року ОСОБА_3 підписав контракт з Міністерством оборони України на проходження військової служби у Збройних Силах України.

Відповідно до наказу командира військової частини солдата ОСОБА_3 06 квітня 2020 року було звільнено з військової служби.

У цей період ОСОБА_3 брав участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії російської федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та в період здійснення зазначених заходів.

ОСОБА_3 помер.

Відповідно до витягу з протоколу військово-лікарської комісії від 03 грудня 2020 встановлено, що захворювання та причина смерті колишнього військовослужбовця, солдата запасу ОСОБА_3, пов'язані із захистом Батьківщини.

Позивачка звернулася із заявою про отримання одноразової грошової допомоги до Міністерства оборони України як член сім'ї загиблого (померлого) військовослужбовця, однак отримала відмову у призначенні одноразової грошової допомоги.

Рішення про відмову у призначенні одноразової грошової допомоги відповідач обґрунтовував тим, що стосовно ОСОБА_1 судом не встановлено факту, що має юридичне значення, тобто не встановлювався факт проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу з громадянином ОСОБА_3, ведення спільного господарства та наявність між ними взаємних прав та обов'язків. Таку відмову позивачка вважає протиправною, тому звернулася до суду з позовом.

Окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні вимог, оскільки позивачка не довела факт спільного проживання з померлим однією сім'єю, а тому на позивачку не поширюється дія ст. 16-1 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців

та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-XII) та наявне право на призначення та виплату одноразової грошової допомоги, а суд апеляційної інстанції скасував це рішення і задовольнив позов.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Оспорюване рішення відповідача щодо відмови позивачці в призначенні їй одноразової грошової допомоги мотивовано саме відсутністю доказів на підтвердження статусу члена сім'ї загиблого військовослужбовця (не надано рішення суду, яким встановлено факт, що має юридичне значення, тобто факт проживання однією сім'єю без шлюбу ОСОБА_1 з громадянином ОСОБА_3 та/або відповідного посвідчення «члена сім'ї військовослужбовця, який загинув (помер) чи пропав безвісти під час проходження військової служби»).

Велика Палата Верховного Суду висновує, що на момент винесення спірного рішення, у зв'язку з відсутністю документів, передбачених для виплати одноразової грошової допомоги, комісія Міністерства оборони України з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті), каліцтва або інвалідності військовослужбовців та нвалідності осіб, звільнених з військової служби, приймаючи рішення щодо відмови ОСОБА_1 у призначенні одноразової грошової допомоги, діяла у межах повноважень та відповідно до вимог Закону № 2011-XII та Порядку № 975.

Разом з тим суди попередніх інстанцій, вирішуючи цей спір в порядку адміністративного судочинства, досліджували докази, на підставі яких позивачка доводить наявність факту проживання однією сім'єю з померлим військовослужбовцем без реєстрації шлюбу, та надали оцінку рішення відповідача з урахуванням цих доказів.

Отже, під час розгляду цієї справи підлягає вирішенню питання, чи можливо встановити факт проживання однією сім'єю без шлюбу з метою звернення до відповідних органів за призначенням одноразової грошової допомоги в межах розгляду справи в порядку адміністративного судочинства, та з урахуванням встановлення наявності або відсутності цього факту надати оцінку рішення суб'єкта владних повноважень, яке прийнято до встановлення судом такого факту.

Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду в постанові від 22 березня 2023 року у справі 290/289/22-ц виснував, що вимога ОСОБА_5 про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без реєстрації шлюбу з особою, який загинув під час участі у бойових діях та забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і стримуванні збройної агресії російської федерації, не підлягає вирішенню у порядку цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду не погоджується із вказаним висновком з таких міркувань.

З аналізу норм ЦПК України вбачається, що існують два порядки встановлення фактів, що мають юридичне значення: позасудовий і судовий.

У разі оскарження до суду відмови відповідного органу в установленні юридичного факту, який підлягає встановленню у позасудовому порядку, такий спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства і суди

насамперед перевіряють, чи відповідає оскаржуване рішення суб'єкта владних повноважень критеріям, визначеним частиною другою статті 2 КАС України, а відповідач в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень відповідно до частини другої статті 77 КАС України повинен довести правомірність свого рішення, дій чи бездіяльності.

Частиною другою статті 245 КАС України визначено перелік судових рішень, які уповноважений прийняти адміністративний суд у разі задоволення позову. Встановлення факту, що має юридичне значення, серед цього переліку відсутнє.

Тобто у разі вирішення справи в порядку адміністративного судочинства, встановлення факту, що має юридичне значення, має бути визначено судом у резолютивній частині судового рішення, що не передбачено КАС України.

У той же час перелік юридичних фактів, що підлягають встановленню в судовому порядку, зазначений у статті 315 ЦПК України, не є вичерпним. Зокрема, згідно з пунктом 5 частини першої статті 315 ЦПК України суд розглядає справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу.

Аналіз наведених норм свідчить, що чинне цивільне процесуальне законодавство відносить до юрисдикції цивільного суду справи про встановлення фактів, від яких залежить виникнення, зміна або припинення суб'єктивних прав громадян.

Отже, відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року судом встановленим законом, який розглядає справи про встановлення факту, що має юридичне значення, зокрема факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу, є суд цивільної юрисдикції на підставі статті 19 ЦПК України та пункту 5 частини першої статті 315 ЦПК України.

При цьому, не можуть бути поєднаними в одному провадженні вимоги про встановлення факту, що має юридичне значення, та оскарження рішення, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, оскільки ці вимоги підсудні судам різних юрисдикцій.

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 30 січня 2020 року у справі № 287/167/18-ц виснувала, що встановлення юридичного факту, який пов'язаний із вирішенням спору із суб'єктом владних повноважень щодо права на отримання пенсії, має розглядатися в спрощеному позовному провадженні як справа незначної складності за правилами адміністративного судочинства.

Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду у постанові від 22 березня 2023 року у справі № 290/289/22-ц виснував про те, що оскільки вимоги заявниці пов'язані з доведенням наявності підстав для визнання (підтвердження) за нею певного соціально-правового статусу, не пов'язаного з будь-якими цивільними права та обов'язками, їх виникненням, існуванням та припиненням, то відповідно за своїм предметом та можливими правовими наслідками такі вимоги пов'язані

з публічно-правовими відносинами заявниці з державою, а отже, не підлягають вирішенню в порядку цивільного судочинства.

Водночас Велика Палата Верховного Суду вважає, що неефективним є підхід до визначення юрисдикції спорів у судовому порядку про встановлення фактів, що мають юридичне значення, в залежності від їх мети звернення та наявності у заявника певних цивільних прав та обов'язків чи виникнення публічно-правових спорів із суб'єктами владних повноважень, оскільки це не сприятиме належному способу захисту порушеного права заявника, бо призведе до необхідності звертатися в суди різних юрисдикцій з доказуванням одних і тих же обставин, подій та фактів при поданні кожної позовної заяви.

Отже, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновків, які викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 30 січня 2020 року у справі № 287/167/18-ц, у постанові КЦС ВС від 22 березня 2023 року у справі № 290/289/22-ц, вказавши, що справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, розглядаються у позасудовому та судовому порядку. Рішення стосовно фактів, що мають юридичне значення, прийняті у позасудовому порядку, можуть бути оскаржені до судів адміністративної юрисдикції. Юридичні факти, які належать встановлювати в судовому порядку, вирішуються судами цивільної юрисдикції за правилами ЦПК України.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками суду першої інстанції щодо відмови у задоволенні позову, проте одночасно вважає за необхідне зазначити, що суд першої інстанції при прийнятті рішення виходив з помилкових мотивів, що є підставою для зміни мотивувальної частини оскаржуваного судового рішення.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 18 січня 2024 року у справі № 560/17953/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512563>

2.2. Господарська юрисдикція

ВП ВС відступила від правового висновку КАС ВС щодо збільшення ціни товару за договором про закупівлю у разі зростання ціни товару на ринку, визначивши, що сторони договору, укладеного за результатами проведення публічної закупівлі, під час дії договору можуть неодноразово змінювати ціну товару в бік збільшення за наявності умов, встановлених у статті 652 ЦК України та пункті 2 частини п'ятої статті 41 Закону України «Про публічні закупівлі», проте загальне збільшення такої ціни не повинно перевищувати 10 % від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами при укладенні договору за результатами процедури закупівлі

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу заступника керівника Харківської обласної прокуратури на рішення Господарського суду Харківської області від 07 березня 2023 року та постанову Східного апеляційного господарського суду від 26 червня 2023 року у справі за позовом заступника

керівника Чернігівської обласної прокуратури в інтересах держави в особі: Північного офісу Державної аудиторської служби (далі – Позивач 1), Спеціального авіаційного загону оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – Позивач 2) до ТОВ «Век Технолоджі» про визнання недійсними додаткових угод та стягнення коштів у розмірі 473 758,34 грн., і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

11 лютого 2021 року за результатами проведення публічної закупівлі на вебсайті Prozorro між Спецзагіном ДСНС як споживачем та ТОВ «Век Технолоджі» як постачальником укладено договір про постачання електричної енергії споживачу. За змістом договору строк поставки визначено з 11 лютого по 31 грудня 2021 року; загальний обсяг електричної енергії складає 1 300 000 кВт/год за ціною 1,609999992 грн за 1 кВт/год з ПДВ, загальною вартістю 2 092 999,99 грн з ПДВ.

Протягом 2021 року до вказаного договору вносилися зміни шляхом укладення додаткових угод № 2-14.

Звертаючись з позовом, прокурор вказував, що внаслідок укладення протягом квітня-жовтня 2021 року вказаних додаткових угод до договору про постачання електричної енергії реальна вартість 1 кВт/год електричної енергії зросла на 1,48 грн або 92 %, а її обсяг зменшився на 355 154,9531 кВт/год, або на 46,57 %. Це призвело до повного нівелювання результатів тендерної закупівлі.

Внесення зазначених змін до умов договору про постачання електричної енергії шляхом укладення численних додаткових угод, на думку прокурора, відбулося з порушенням пункту 2 частини п'ятої статті 41 Закону України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII «Про публічні закупівлі» (далі - Закон № 922-VIII, тут і далі в редакції станом на 04 січня 2021 року) та прав замовника, тому вказані додаткові угоди мають бути визнані судом недійсними.

Суди першої та апеляційної інстанції відмовили в задоволенні позову, визначивши, що відповідно до норм Закону № 922-VIII на момент виникнення спірних відносин прямо передбачена можливість неодноразового збільшення ціни за одиницю товару до 10 %.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Велика Палата Верховного Суду вважає, що норми пункту 2 частини п'ятої статті 41 Закону № 922-VIII не дозволяють збільшувати ціну товару більш ніж на 10 % від початково встановленої ціни в договорі про закупівлю з огляду на таке.

За частиною другою статті 189 ГК України ціна є істотною умовою господарського договору.

Відповідно до частини першої статті 652 ЦК України у разі істотної зміни обставин, якими сторони керувалися при укладенні договору, договір може бути змінений за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання. Зміна обставин є істотною, якщо вони змінилися настільки, що якби сторони могли це передбачити, вони не уклали б договір або уклали б його на інших умовах.

Згідно з пунктом 2 частини п'ятої статті 41 Закону № 922-VIII істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадку збільшення ціни за одиницю товару до 10 % пропорційно збільшенню ціни такого товару на ринку у разі коливання ціни такого товару на ринку за умови, що така зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю, - не частіше ніж один раз на 90 днів з моменту підписання договору про закупівлю. Обмеження щодо строків зміни ціни за одиницю товару не застосовується у випадках зміни умов договору про закупівлю бензину та дизельного пального, газу та електричної енергії.

Із системного тлумачення норм ЦК України, ГК України та Закону № 922-VIII вбачається, що ціна товару є істотною умовою договору про закупівлю. Зміна ціни товару в договорі про закупівлю після виконання продавцем зобов'язання з передачі такого товару у власність покупця не допускається.

Зміна ціни товару в бік збільшення до передачі його у власність покупця за договором про закупівлю можлива у випадку збільшення ціни такого товару на ринку, якщо сторони договору про таку умову домовились. Якщо сторони договору про таку умову не домовлялись, то зміна ціни товару в бік збільшення у випадку зростання ціни такого товару на ринку можлива, лише якщо це призвело до істотної зміни обставин, в порядку статті 652 ЦК України, якщо вони змінилися настільки, що якби сторони могли це передбачити, вони не уклали б договір або уклали б його на інших умовах.

У будь-якому разі ціна за одиницю товару не може бути збільшена більше ніж на 10 % від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами в договорі за результатами процедури закупівлі, незалежно від кількості та строків зміни ціни протягом строку дії договору. Тобто під час дії договору про закупівлю сторони можуть неодноразово змінювати ціну товару в бік збільшення за наявності умов, встановлених у статті 652 ЦК України та пункті 2 частини п'ятої статті 41 Закону № 922-VIII, проте загальне збільшення такої ціни не повинно перевищувати 10 % від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами при укладенні договору за результатами процедури закупівлі.

В іншому випадку не досягається мета Закону № 922-VIII, яка полягає в забезпеченні ефективного та прозорого здійснення закупівель, створенні конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобіганні проявам корупції в цій сфері та розвитку добросовісної конкуренції, оскільки продавці з метою перемоги можуть під час проведення процедури закупівлі пропонувати ціну товару, яка нижча за ринкову, а в подальшому, після укладення договору про закупівлю, вимагати збільшити цю ціну, мотивуючи коливаннями ціни такого товару на ринку.

Водночас Касаційний адміністративний суд в постанові від 05 квітня 2023 року у справі № 420/17618/21 дійшов висновку про те, що норми пункту 2 частини п'ятої статті 41 Закону № 922-VIII дають можливість сторонам на внесення необмеженої кількості разів (не частіше одного разу на 90 днів, а у випадку

закупівлі бензину, дизельного пального, газу та електричної енергії - у будь-який час) змін до договору про закупівлю в частині збільшення ціни за одиницю товару за умови дотримання обмеження щодо збільшення такої ціни до 10 % за кожний раз такого збільшення пропорційно збільшенню ціни відповідного товару на ринку і за умови, що наведена зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю.

Вказаний висновок не відповідає наведеним вище висновкам у цій постанові, тому Велика Палата Верховного Суду відступає від нього.

За обставинами справи внаслідок укладання 15 додаткових угод загальне збільшення ціни за одиницю електричної енергії склало з 1,609999992 грн за 1 кВт/год з ПДВ (1,34166666 грн 1 кВт/год без ПДВ) до 3,0911467 грн за 1 кВт/год з ПДВ (2,5759556 грн без ПДВ), що становить 92 % від початкової ціни товару, визначеної сторонами при укладенні договору про закупівлю.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що додаткові угоди № 2-14 до договору № 44 про постачання електричної енергії споживачу від 11 лютого 2021 року суперечать наведеним вище нормам ЦК України та Закону № 922-VIII, тому підлягають визнанню недійсними.

Оскільки зазначені додаткові угоди № 2-14 є недійсними та не породжують правових наслідків, правовідносини між позивачем 2 та відповідачем щодо ціни електричної енергії, поставленої за договором від 11 лютого 2021 року, мали регулюватись додатком № 1 «Договірна ціна», підписаним сторонами при укладенні зазначеного договору, згідно з яким ціна за одиницю електричної енергії складає 1,609999992 грн за 1 кВт/год з ПДВ (1,34166666 грн 1 кВт/год без ПДВ).

За договором про постачання електричної енергії споживачу від 11 лютого 2021 року відповідачем було поставлено 696 753,00 кВт/год електричної енергії за ціною 1,609999992 грн за 1 кВт/год з ПДВ. Отже, вартість поставленої відповідачем електричної енергії становить 1 121 772,32 грн. Проте позивач 2 за вказаний обсяг спожитої електричної енергії сплатив відповідачу 1 595 530,62 грн.

Таким чином, грошові кошти в сумі 473 758,30 грн є такими, що були безпідставно одержані відповідачем, підстава їх набуття відпала, а тому відповідач зобов'язаний їх повернути позивачу 2, що відповідає приписам статей 216, 1212 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 24 січня 2024 року у справі № 922/2321/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116670838>

ВП ВС відступила від правового висновку КЦС та КГС ВС щодо моменту виникнення прострочення виконання зобов'язання з повернення безпідставно набутого майна на підставі статті 1212 ЦК України, визначивши, що зобов'язання повернути безпідставно набуте майно виникає в особи безпосередньо з норми статті 1212 ЦК України на підставі факту набуття нею майна (коштів) без достатньої правової підстави або факту відпадиння підстави набуття цього майна

(коштів) згодом. Виконати таке зобов'язання особа повинна відразу після того, як безпідставно отримала майно або як підстава такого отримання відпала.

З цього моменту виникає передбачений частиною другою статті 625 ЦК України обов'язок боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми.

Норма частини другої статті 530 ЦК України щодо обов'язку боржника виконати зобов'язання у семиденний строк від пред'явлення кредитором йому вимоги до недоговірних зобов'язань з повернення безпідставно набутого майна згідно зі статтею 1212 ЦК України не застосовується

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу АТ «Укртрансгаз» на рішення Господарського суду міста Києва від 20 вересня 2022 року та постанову Північного апеляційного господарського суду від 02 березня 2023 року у справі за позовом ТОВ «Луганськгаз Збут» до АТ «Укртрансгаз» про стягнення 3 570 893,00 грн., і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суди у справі № 910/17567/19 дійшли висновку, що нарахування АТ «Укртрансгаз» плати за послуги комерційного балансування природного газу за грудень 2018 року фактично відбулося поза межами умов, передбачених договором транспортування природного газу, тому відповідні кошти, сплачені ТОВ «Луганськгаз Збут» на користь АТ «Укртрансгаз» у сумі 18 454 848,76 грн, є безпідставно одержаним відповідачем майном у розумінні статті 1212 ЦК України.

Вказані гроші відповідач не повернув позивачу в добровільному порядку. Лише після набрання законної сили постановою суду апеляційної інстанції у справі № 910/17567/19 згідно із платіжним дорученням від 07 травня 2021 року відповідач перерахував позивачу грошові кошти в сумі 18 454 848,76 грн.

Таким чином, ці кошти знаходилися в користуванні позивача з 25 лютого 2019 року по 07 травня 2021 року.

ТОВ «Луганськгаз Збут» звернувся до суду з позовом про стягнення з відповідача інфляційних втрат і трьох процентів річних, нарахованих на підставі статті 625 ЦК України на суму грошових коштів 18 454 848,76 грн, що були одержані та збережені відповідачем без достатньої правової підстави.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, позов задовольнив. За висновками суду, оскільки перерахування грошових коштів без достатньої правової підстави відбулося 25 лютого 2019 року, то відповідач після отримання зазначених коштів був зобов'язаний повернути їх одразу.

Натомість відповідач вважав, що початком нарахування прострочення виконання зазначеного зобов'язання вважається дата набрання законної сили постановою апеляційного господарського суду, яким встановлено факт безпідставності отримання майна (22 березня 2021 року).

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

За статтею 1212 ЦК України особа, яка набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави

(безпідставно набуте майно), зобов'язана повернути потерпілому це майно. Особа зобов'язана повернути майно і тоді, коли підстава, на якій воно було набуте, згодом відпала. Положення цієї глави застосовуються незалежно від того, чи безпідставне набуття або збереження майна було результатом поведінки набувача майна, потерпілого, інших осіб чи наслідком події.

Особа, яка набула майно (кошти) без достатньої правової підстави (або підстава набуття цього майна (коштів) згодом відпала) зобов'язана повернути набуте майно (кошти) потерпілому.

Означене недоговірне зобов'язання виникає в особи безпосередньо з норми статті 1212 ЦК України на підставі факту набуття нею майна (коштів) без достатньої правової підстави або факту відпадиння підстави набуття цього майна (коштів) згодом. Це зобов'язання виникає в особи з моменту безпідставного отримання нею такого майна (коштів) або з моменту, коли підстава їх отримання відпала.

У справі № 910/17567/19 постановою апеляційного суду встановлено, що грошові кошти в сумі 18 454 848,76 грн були перераховані позивачем на користь відповідача поза межами їхніх договірних відносин та були безпідставно отримані відповідачем 25 лютого 2019 року, внаслідок чого у відповідача виник обов'язок їх повернути згідно з нормами статті 1212 ЦК України.

Згідно зі статтею 253 ЦК України перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок.

З огляду на це Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів попередніх інстанцій у цій справі № 910/3831/22 про те, що за встановлених обставин безпідставного набуття відповідачем грошових коштів 25 лютого 2019 року початком періоду прострочення має бути 26 лютого 2019 року, закінченням - 06 травня 2021 року, оскільки грошові кошти повернуто відповідачем лише 07 травня 2021 року.

Отже, передбачений частиною другою статті 625 ЦК України обов'язок боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми виникає виходячи з наявності самого факту прострочення, який у цій справі має місце з моменту безпідставного одержання відповідачем грошових коштів позивача.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди попередніх інстанцій правильно визначили період прострочення та вирахували суми боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції та річних, які підлягають стягненню з відповідача. ВП ВС враховує у цьому висновку те, що про обставини, які б свідчили про прострочення кредитора у зобов'язанні з повернення безпідставно набутих коштів, або про обставини, які б перешкождали боржнику з незалежних від нього причин виконати обов'язок повернути кошти, у цій справі відповідач не стверджує і суди їх не встановлювали.

При цьому Велика Палата Верховного Суду відхиляє аргумент відповідача про те, що лише постановою апеляційного господарського суду від 22 березня 2021 року у справі № 910/17567/19 був встановлений факт безпідставного набуття ним грошових коштів та, як наслідок, обов'язок їх повернути.

Як було зазначено вище, зобов'язання повернути безпідставно набуте майно виникає у особи безпосередньо з норми статті 1212 ЦК України на підставі факту набуття нею майна (коштів) без достатньої правової підстави або факту відпадиння підстави набуття цього майна (коштів) згодом. Це зобов'язання не виникає з рішення суду. Судове рішення в цьому випадку є механізмом примусового виконання відповідачем свого обов'язку з повернення безпідставно отриманих коштів, який він не виконує добровільно.

В іншому випадку (за позицією відповідача) без судового рішення зобов'язання з повернення безпідставно отриманих коштів не виникало б узагалі, тобто якби позивач не звернувся до суду, то відповідач не мав би обов'язку повернути йому безпідставно отримані кошти. Такий підхід суперечив би засадам добросовісності, розумності та справедливості зобов'язання, передбаченим у частині третій статті 509 ЦК України.

Враховуючи вище викладене Велика Палата Верховного Суду не може погодитись з висновком, викладеним у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 905/1313/18, про те, що зобов'язання продавця повернути кошти, сплачені йому за розірваним договором купівлі-продажу, виникло з набранням чинності рішенням суду від 16 січня 2017 року у справі № 905/1290/16 про стягнення з нього цих коштів на підставі статті 1212 ЦК України.

Також Велика Палата Верховного Суду не може погодитись з висновками, викладеними у постанові Касаційного цивільного суду від 02 лютого 2021 року у справі № 330/2142/16-ц та постановою Касаційного господарського суду від 23 квітня 2019 року у справі № 918/47/18, від 17 серпня 2021 року у справі № 913/371/20, про те, що зобов'язання з повернення безпідставно набутого майна має бути виконане особою протягом 7 днів з дня направлення / отримання нею вимоги про виконання такого зобов'язання відповідно до статті 530 ЦК України.

Згідно із частиною другою статті 530 ЦК України якщо строк (термін) виконання боржником обов'язку не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати його виконання у будь-який час. Боржник повинен виконати такий обов'язок у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не впливає із договору або актів цивільного законодавства.

Проте у статті 1212 ЦК України врегульовані недоговорні відносини, коли особа набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи (потерпілого) без достатньої правової підстави (безпідставно набуте майно). З моменту безпідставного набуття такого майна або з моменту, коли підстава його набуття відпала, утримання особою такого майна є неправомірним. Тому зобов'язання

з повернення потерпілому такого майна особа повинна виконати відразу після його безпідставного набуття або відпадиння підстави набуття цього майна.

Норма частини другої статті 530 ЦК України до недовіірних зобов'язань з повернення безпідставно набутого майна згідно зі статтею 1212 ЦК України не застосовується.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає необхідним відступити від наведених вище висновків, викладених у постанові Касаційного цивільного суду від 02 лютого 2021 року у справі № 330/2142/16-ц та постановою Касаційного господарського суду від 23 квітня 2019 року у справі № 918/47/18, від 17 серпня 2021 року у справі № 913/371/20 та від 27 березня 2019 року у справі № 905/1313/18.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 7 лютого 2024 року у справі № 910/3831/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117340690>

Оскарження рішення (наказу) уповноваженого органу про передачу з державної власності у комунальну власність земельних ділянок, на яких розташовані пам'ятки археології, за іншим цільовим призначенням (землі сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства) є ефективним способом захисту порушеного права та інтересів держави, якщо подальше відчуження земельної ділянки не відбулося, оскільки усуває стан юридичної невизначеності щодо цільового призначення земельної ділянки та особи її власника.

Скасування рішення уповноваженого органу, яке продовжує діяти як підстава виникнення та існування права комунальної власності і внесення відповідного запису до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, саме лише приведе до усунення порушення прав держави на особливо цінні об'єкти археологічної спадщини

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ГУ Держгеокадастру у Чернігівській області на постанову Північного апеляційного господарського суду від 13 січня 2022 року та рішення Господарського суду Чернігівської області від 25 липня 2022 року за позовом керівника Ніжинської окружної прокуратури в інтересах держави в особі Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації до ГУ Держгеокадастру у Чернігівській області, Плисківської сільської ради Ніжинського району Чернігівської області, ТОВ «Івангородське» про визнання незаконним і скасування наказу, скасування рішення про державну реєстрацію та припинення права власності, визнання недійсними договорів оренди, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Виконавчого комітету Чернігівської обласної ради народних депутатів від 23 березня 1992 року взято під державну охорону пам'ятки

археології, розташовані на території області, поселення Рудка-2, III-V ст. н. е. / черняхівська культура та групу курганів-1, II-I тис. до н. е.

У 1999 році Плисківська сільська рада як користувач земельної ділянки, в межах якої розташована пам'ятка археології місцевого значення група курганів-1 та поселення Рудка-2, оформила охоронне зобов'язання.

Згідно з наказом Держгеокадастру від 21 грудня 2018 року земельну ділянку сільськогосподарського призначення державної власності, площею 34,8071 га, передано Плисківській сільській ОТГ у комунальну власність.

06 лютого 2019 року на підставі акта приймання-передачі нерухомого майна та наказу Держгеокадастру зареєстровано право комунальної власності Плисківської сільської ради на земельну ділянку.

Рішення Плисківської сільської ради від 25 червня 2021 року затверджено технічну документацію щодо поділу земельної ділянки, площею 34,8071 га, на дві земельні ділянки площами по 17,4036 га та 17,4035 га, на території Плисківської сільської ради.

11 серпня 2021 року на підставі цього ж рішення сільської ради проведено земельні торги з продажу оренди двох земельних ділянок площею 17,4036 га та площею 17,4035 га за результатами яких переможцем стало ТОВ «Івангородське».

Того ж дня Плисківська сільська рада та ТОВ «Івангородське» уклали договори оренди земельних ділянок, площею 17,4036 га та площею 17,4035 га.

29 жовтня 2021 року між ТОВ «Івангородське» та Відділом культури, сім'ї, молоді та спорту Ніжинської районної державної адміністрації укладено охоронні договори на пам'ятки культурної спадщини, за умовами яких ТОВ «Івангородське» взяло на себе зобов'язання щодо охорони пам'яток археології місцевого значення: кургану групи курганів-1 та поселення Рудка-2, які розташовані на орендованих земельних ділянках.

Прокурор звернувся з позовом до суду, зазначивши, що відповідно до ЗК України та Закону України «Про охорону культурної спадщини» земельна ділянка, площею 34,8071 га, відноситься до земель на яких розташовані об'єкти культурної спадщини – пам'ятки археології, а отже не може вибути із державної власності.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Суди першої та апеляційної інстанцій встановили, що на спірній земельній ділянці розташовані залишки стародавніх поселень (поселення Рудка-2) та кургани (група курганів-1).

Нерухомий об'єкт культурної спадщини - об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності (абзац 4 статті 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини»).

Отже, кургани та залишки стародавніх поселень є нерухомими археологічними об'єктами культурної спадщини, а отже, не можуть бути перенесеними на інше місце без втрати своєї цінності.

Велика Палата Верховного Суду зауважує, що об'єкт культурної спадщини визначається загальною характеристикою об'єктів, які мають цінність, зокрема, з археологічного погляду. Натомість пам'ятка культурної спадщини – це об'єкт культурної спадщини, цінність якого підтверджена у встановленому законом порядку, зокрема, шляхом його реєстрації.

Суди попередніх інстанцій встановили, що на земельній ділянці, площею 34,8071 га розташовані пам'ятки археології, поселення Рудка-2 та група курганів-1.

Згідно з частиною першої статті 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини» усі пам'ятки археології, в тому числі ті, що знаходяться під водою, включаючи пов'язані з ними рухомі предмети, є державною власністю.

Відповідно до частини шостої статті 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини» землі, на яких розташовані пам'ятки археології, перебувають у державній власності або вилучаються (викупувються) у державну власність в установленому законом порядку, за винятком земельних ділянок, на яких розташовуються пам'ятки археології – поля давніх битв.

Велика Палата Верховного Суду враховує, що пам'ятки археології зазвичай знаходяться безпосередньо у глибині земної поверхні, в зв'язку з чим нерозривно пов'язані з земельними ділянками, на яких вони розташовані. Правовий режим земельної ділянки, на якій розташована пам'ятка археології, не має відрізнятися від правового режиму самої пам'ятки, яка згідно з Законом України «Про охорону культурної спадщини» не може перебувати в приватній чи комунальній власності.

З огляду на встановлені судами попередніх інстанцій обставини, земельна ділянка, площею 34,8071 га, є такою, на якій розташовані пам'ятки археології. Якрезультат, ця земельна ділянка передана з державної власності протиправно.

ГУ Держгеокадастру у Чернігівській області в касаційні скарзі посилалося на те, що приписи частини шостої статті 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини» суперечать правилам частини першої статті 54 ЗК України. Велика Палата Верховного Суду відхиляє ці аргументи відповідача з таких міркувань.

Стаття 54 ЗК України врегульовує правовий режим усіх ділянок такої категорії земель як землі історико-культурного призначення незалежно від виду пам'яток, які на них розташовані (пам'ятки культурної спадщини, їх комплекси (ансамблі), історико-культурні заповідники, історико-культурні заповідні території, охоронювані археологічні території, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби). Натомість приписи частини шостої статті 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини» стосуються окремої підкатегорії із категорії земель історико-культурного призначення, а саме земельних ділянок, на яких розташовані пам'ятки археології, та запроваджують особливий правовий режим такої підкатегорії земель історико-культурного призначення, а також передбачають щодо них особливу охорону з боку держави.

З врахуванням наведеного Велика Палата Верховного Суду констатує, що не існує колізії між приписами частини шостої статті 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини» та частини першої статті 54 ЗК України.

Щодо вимоги про визнання незаконним і скасування наказу ГУ Держгеокадастру як способу захисту в спірних правовідносинах Велика Палата Верховного Суду зазначила наступне.

Серед способів захисту порушених прав та інтересів законодавець у пункті 10 частини другої статті 16 ЦК України розрізняє визнання незаконним рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади.

Згідно зі статтею 152 ЗК України захист прав громадян та юридичних осіб на земельні ділянки здійснюється, зокрема, шляхом визнання прав, визнання недійсними рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, а також застосування інших, передбачених законом, способів, у тому числі шляхом поновлення порушених прав юридичних і фізичних осіб, що виникають у результаті рішень, дій чи бездіяльності органів або посадових осіб місцевого самоврядування, в судовому порядку.

При зверненні до суду з цим позовом прокурор посилався на те, що наказ ГУ Держгеокадастру від 21 грудня 2018 року у частині передання у комунальну власність земельної ділянки, площею 34,8071 га, суперечить вимогам земельного законодавства та законодавства про охорону культурної спадщини, оскільки на зазначеній земельній ділянці розташовані пам'ятки археології, що свідчить про її належність до земель історико-культурного призначення.

У пункті 64 постанови від 30 травня 2018 року у справі № 923/466/17 Велика Палата Верховного Суду сформулювала такий правовий висновок: «Відновленням становища, яке існувало до порушення, є також визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування. На підставі оскаржуваного рішення селищної ради було здійснено державну реєстрацію права власності на спірну земельну ділянку, отже, вимоги про визнання оспорюваного рішення недійсним як окремий спосіб захисту поновлення порушених прав можуть бути предметом розгляду в господарських судах».

Наведений висновок є застосовним і до правовідносин, у яких земельна ділянка протиправно передана органами Держгеокадастру з державної власності у комунальну власність територіальної громади, якщо не відбулося її подальше відчуження.

З огляду на особливості правового регулювання земельних ділянок, на яких розташовані пам'ятки археології, та неможливість їх передання у комунальну чи приватну власність, а також з урахуванням того, що спірні земельні ділянки були передані Плисківській ОТГ як землі сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства, Велика Палата Верховного Суду констатує, що обраний прокурором спосіб захисту шляхом оскарження рішення (наказу) уповноваженого органу про передачу земельної ділянки в комунальну власність безпосередньо передбачений у пункті 10 частини другої статті 16 ЦК України та, за встановлених судами конкретних обставин справи, є достатнім і ефективним у спірних правовідносинах, відповідає правовій природі відносин учасників спору. З урахуванням обставин, з якими прокурор пов'язував порушення прав та інтересів держави (наявність у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх

обтяжень запису про реєстрацію права комунальної власності на спірну земельну ділянку), скасування рішення уповноваженого органу, яке продовжує діяти як підстава виникнення та існування права комунальної власності і внесення відповідного запису до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, саме лише приведе до усунення порушення прав держави на особливо цінні об'єкти археологічної спадщини.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 12 березня 2024 року у справі № 927/1206/21 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117757951>

2.3. Цивільна юрисдикція

Позовні вимоги про поділ майна, що належить сторонам на праві спільної сумісної власності є ефективним способом захисту прав, здатним справедливо та без занадто обтяжливих для сторін судових процедур вирішити цивільну справу. Заявлення у таких справах позовного провадження окремої вимоги про встановлення факту спільного проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу не здатне забезпечити захист прав власника.

Так само при розгляді справ про поділ спільного сумісного майна подружжя (жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі) встановлення обсягу спільно нажитого майна є передусім питаннями доведення відповідних обставин, спростування чи неспростування презумпції спільної сумісної власності, які суд вирішує в мотивувальній частині свого рішення. Заявлення вимоги про визнання певних об'єктів спільним сумісним майном та, як наслідок, зазначення в резолютивній частині судового рішення про таке визнання не є необхідним

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 (далі – позивач) до ОСОБА_2 (далі - колишня дружина), ОСОБА_3 (далі – кінцева набувачка) про встановлення факту спільного проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу, визнання майна спільною сумісною власністю та його поділ, визнання недійсними договору купівлі-продажу та рішення про державну реєстрацію права за касаційними скаргами позивача та колишньої дружини на рішення Суворовського районного суду м. Одеси від 2 грудня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Одеської області від 6 грудня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

З вересня 2008 року до 1 квітня 2014 року позивач і колишня дружина проживали однією сім'єю без реєстрації шлюбу в належній йому на праві власності квартирі, що не оспорює колишня дружина. 2 квітня 2014 року вони зареєстрували шлюб.

30 жовтня 2012 року в нього з колишньою дружиною народився син. Вони зазначені батьками дитини у свідоцтві про її народження.

За період спільного проживання без реєстрації шлюбу вони за його власні кошти придбали квартиру у 2010 році та ще одну в 2013 році, які були оформлені на ім'я колишньої дружини. У вказаних квартирах позивач за власний кошт зробив ремонт, що підтверджують платіжні документи, додані до позовної заяви, а також можуть підтвердити свідки.

Позивач вважає, що квартири є спільною сумісною власністю подружжя. Водночас колишня дружина без його згоди продала одну квартиру, тому вказаний правочин слід визнати недійсним.

Крім того, у червні 2014 року колишня дружина зареєструвалася підприємцем. До вересня 2015 року включно отримала дохід у розмірі 600 000,00 грн, який використала у власних інтересах. Інвестованих у її підприємницьку діяльність 230 000,00 грн вона не повернула та вказаним доходом від підприємницької діяльності з ним не поділилася.

На час подання позову в подружжя виникли суперечки щодо володіння та користування спільним майном, тому просить суд поділити набуте під час шлюбу майно.

Суди першої та апеляційної інстанцій задовольнили позовну вимогу про встановлення факту спільного проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу позивача з колишньою дружиною, визнання нерухомого майна спільною сумісною власністю та його поділ. Правочин про відчуження однієї з квартир на користь кінцевої набувачки визнали недійсним. Відмовили в частині поділу між подружжям доходу колишньої дружини від здійснення підприємницької діяльності, оскільки позивач не довів залучення власних коштів до цієї діяльності.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Велика Палата Верховного Суду погоджується з тим, що особа, яка вважає себе власником майна (або його частини), може здійснити захист свого цивільного права, обґрунтувавши в позові підставу позовних вимог про поділ майна тим, що воно набуте за час спільного проживання жінки та чоловіка однією сім'єю. Позовні вимоги про поділ майна, що належить сторонам на праві спільної сумісної власності є ефективним способом захисту прав, здатним справедливо та без занадто обтяжливих для сторін судових процедур вирішити цивільну справу. Заявлення у таких справах позовного провадження окремої вимоги про встановлення факту спільного проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу не здатне забезпечити захист прав власника.

Велика Палата Верховного Суду також зазначає, що вимога про встановлення факту проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу може бути вирішена в порядку окремого судового непозовного цивільного судочинства, що передбачено розділом IV ЦПК України, у випадку, якщо між сторонами не існує спору. Якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виникає спір про право, який вирішується в порядку позовного провадження, суд залишає заяву без розгляду і роз'яснює заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду вважає, що висновки судів першої та апеляційної інстанцій про задоволення позовної вимоги про встановлення факту проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу у справі позовного провадження про поділ майна подружжя є помилковими, у задоволенні позову в цій частині слід відмовити. Обґрунтування позиції суду щодо підтвердження чи спростування факту спільного проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу у справах позовного провадження має бути наведено у мотивувальній частині рішення. У ній, зокрема, мають бути зазначені фактичні обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини.

В резолютивній частині рішення у справах позовного провадження суд має зробити висновок про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної з заявлених вимог. Вимоги про встановлення юридичного факту не є вимогами, які забезпечують ефективний захист прав у справах про поділ майна подружжя, а лише підставою для вирішення такої справи.

Велика Палата погоджується з висновками судів про те, що квартири АДРЕСА_2 та АДРЕСА_4 є спільною власністю подружжя, оскільки вони набуті за час перебування позивача й колишньої дружини у фактичних шлюбних відносинах, у яких вони вели спільне господарство та мали спільний бюджет.

Позивач також заявив вимогу про визнання квартир спільним сумісним майном. Суди попередніх інстанцій цю вимогу задовольнили. Велика Палата вважає такий висновок судів помилковим, оскільки обраний спосіб захисту є неефективним.

При розгляді справ про поділ спільного сумісного майна подружжя (жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі) встановлення обсягу спільно нажитого майна є передусім питаннями доведення відповідних обставин, спростування чи неспростування презумпції спільної сумісної власності, які суд вирішує у мотивувальній частині свого рішення. Більше того, відповідне судове рішення лише підтверджує наявність режиму спільного сумісного майна, і для такого підтвердження заявлення вимоги про визнання певних об'єктів спільним сумісним майном та, як наслідок, зазначення в резолютивній частині судового рішення про таке визнання не є необхідним. Ефективним способом захисту за таких умов є саме вирішення вимоги про поділ спільного сумісного майна.

Метою заявленого позивачем позову є поділ спільного сумісного майна, набутого за час спільного проживання позивача однією сім'єю з колишньою дружиною як чоловіка та дружини без реєстрації шлюбу з вересня 2008 року до 1 квітня 2014 року.

Оскільки колишня дружина не спростувала презумпції спільної сумісної власності на квартири, суди попередніх інстанцій правильно поширили режим спільної сумісної власності на це майно. Однак помилковим є висновок судів першої та апеляційної інстанцій про необхідність задоволення вимоги про визнання цих об'єктів спільним сумісним майном.

Щодо задоволення судами попередніх інстанцій вимог про припинення права спільної сумісної власності на спірні квартири, то позивач не заявляв таких вимог. Тому суди на порушення норм процесуального права вийшли за межі позовних вимог у цій частині.

Отже, задоволення вимоги про поділ квартири як спільної сумісної власності шляхом визнання за позивачем та колишньою дружиною права власності на її частину за кожним саме собою свідчить про припинення правового режиму спільної сумісної власності на такий об'єкт. Тому в судів попередніх інстанцій не було підстав для зазначення в резолютивній частині рішення про припинення такого режиму щодо квартир.

Велика Палата зазначає, що встановлення судом обставин, які свідчать про проживання чоловіка та жінки однією сім'єю, саме по собі не впливає на дійсність договору, який був укладений як до, так і після набрання законної сили таким судовим рішенням, але від наявності таких обставин на момент укладення договору може залежати вирішення спору про недійсність договору.

Факт проживання чоловіка та жінки однією сім'єю не пов'язаний з набранням законної сили рішенням суду, у якому встановлені відповідні обставини, а існує об'єктивно. Встановлення належності майна на праві спільної сумісної власності також не пов'язане з набранням законної сили рішенням суду, оскільки таке право виникає в силу закону, а не внаслідок ухвалення судового рішення.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з доводом колишньої дружини про те, що сама по собі відсутність письмової згоди одного з подружжя на відчуження спільного сумісного майна не є достатньою підставою для визнання відповідного правочину недійсним. Необхідно, щоб той з подружжя, хто уклав договір щодо спільного майна, та кінцева набувачка - контрагент за таким договором діяли недобросовісно, зокрема щоб кінцева набувачка знала чи за обставинами справи не могла не знати про те, що майно належить подружжю на праві спільної сумісної власності і що той з подружжя, хто укладав договір, не отримав згоди на це другого з подружжя.

Відносини між позивачем та колишньою дружиною, згідно із зібраними у справі доказами, в період спільного проживання були пов'язані з веденням ними спільного господарства та наявністю спільного бюджету. Відтак кінцева набувачка, яка була давно знайома з колишньою дружиною та підтримувала з нею відносини, брала спільну участь у хрещенні та вихованні сина подружжя, не могла не знати про те, що квартира належить подружжю і що колишня дружина, яка її відчужує, не отримала згоди на це другого з подружжя. Тому не погоджується з доводами колишньої дружини про те, що кінцева набувачка є добросовісним набувачем.

Отже, у судів попередніх інстанцій були підстави для визнання договору купівлі-продажу недійсним та поділу цієї квартири шляхом визнання за позивачем та колишньою дружиною права власності на її частину за кожним. Правовим наслідком недійсності договору купівлі-продажу буде відновлення права спільної сумісної власності позивача та колишньої дружини на квартиру.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 23 січня 2024 року у справі № 523/14489/15-ц можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116920101>

3. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

3.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

Спір за позовом контролюючого органу до суб'єктів господарювання про визнання недійсним правочину (договору) через невідповідність інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, та застосування наслідків недійсності правочину відповідно до частини третьої статті 228 ЦК України підлягає розгляду у порядку господарського судочинства

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ГУ ДПС у Черкаській області до ТОВ «А-Транс Логістик», ТОВ «Промислове об'єднання «Ірві Спецтехніка Груп» про визнання недійсним договору, касаційне провадження в якій відкрито за касаційною скаргою ГУ ДПС у Черкаській області на ухвалу Черкаського окружного адміністративного суду від 12 червня 2023 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 вересня 2023 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Між ТОВ «А-Транс Логістик» та ТОВ «Промислове об'єднання «Ірві Спецтехніка Груп» 22 листопада 2021 року було укладено договір про перевезення автомобільним транспортом.

У червні 2023 року ГУ ДПС у Черкаській області звернулося до суду з позовом про визнання недійсним цього договору на підставі статей 203, 215, 228 ЦК України, зазначивши, що відповідачі уклали договір без наміру його виконання; складені на підставі цього договору документи (акти надання послуг, товарно-транспортні накладні) позбавлені фактичного змісту (господарські операції на виконання договору не відбулися), а були використані виключно в податковому обліку з метою заниження сум податкових зобов'язань.

Суди першої та апеляційної інстанції відмовили у відкритті провадження, зазначивши, що позов не підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства, оскільки стосується договору, укладеного між рівноправними учасниками, який не є адміністративно-правовим, а позовні вимоги спрямовані на припинення зобов'язальних правовідносин суб'єктів приватного права (відповідачів), що відповідає юрисдикції господарських судів згідно зі статтею 20 ГПК України.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Велика Палата Верховного Суду акцентує на тому, що за загальним правилом спір є приватноправовим і підвідомчим господарському суду, зокрема, за сукупності таких умов: а) участь у спорі суб'єкта господарювання; б) наявність

між сторонами, господарських відносин, урегульованих ЦК України, ГПК України, іншими актами цивільного і господарського законодавства, та/або спору про право (щодо інтересу, правочину, зобов'язання), що виникає з відповідних відносин; в) відсутність у законі норми, що прямо передбачала б вирішення такого спору судом іншої юрисдикції. Такий загальний підхід не унеможлиблює винятків, що ґрунтуються на законі, пріоритеті права на судовий захист порушених прав чи інтересів осіб та аналізі природи правовідносин у спорі.

Зокрема, спірні правовідносини мають приватноправовий характер, якщо зумовлені порушенням або загрозою порушення приватного права чи інтересу конкретного суб'єкта, що підлягає захисту в спосіб, передбачений законодавством для приватноправової сфери.

Такому підходу відповідають висновки адміністративних судів попередніх інстанцій у цій справі про те, що позов ГУ ДПС до суб'єктів господарювання про визнання недійсним укладеного ними договору не підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства, оскільки оспорюваний договір укладений між рівноправними учасниками господарських правовідносин та не є адміністративно-правовим, а основні позовні вимоги спрямовані на припинення зобов'язань за договором суб'єктів приватного права (відповідачів), що відповідає юрисдикції господарських судів.

Водночас податковий орган у касаційній скарзі обґрунтовує підвідомчість спору адміністративному суду тим, що подання зазначеного позову контролюючим органом згідно з компетенцією, передбаченою підпунктом 20.1.30 пункту 20.1 статті 20 ПК України, слід розцінювати як виконання покладених на цей орган повноважень задля забезпечення публічно-правового інтересу у сфері оподаткування.

Велика Палата Верховного Суду не вважає статус позивача визначальним критерієм для віднесення спору у цій справі до юрисдикції адміністративних судів.

Публічно-правовий спір має особливий суб'єктний склад. Участь суб'єкта владних повноважень є обов'язковою ознакою для того, щоб класифікувати спір як публічно-правовий. Проте сама собою участь у спорі суб'єкта владних повноважень не дає підстав ототожнювати спір із публічно-правовим та відносити його до справ адміністративної юрисдикції.

Під час визначення предметної юрисдикції справ судам слід виходити із суті права та/або інтересу, по захист якого звернулася особа, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин у сукупності.

Визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, є спором саме між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин.

Зміст публічних правовідносин передбачає наявність відносин влади і підпорядкування, що відрізняє його від приватних правовідносин, у яких відносини ґрунтуються на юридичній рівності сторін, вільному волевиявленні,

майновій самостійності та вирізняються наявністю майнового чи немайнового інтересу їх учасника.

Отже, для розв'язання питання про те, чи підлягає спір у цій справі розгляду судом адміністративної юрисдикції, необхідно з'ясувати, чи є він публічно-правовим, тобто якою є суть (зміст, характер) спору, чи виник він саме між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин та чи не має цей спір вирішуватися в порядку господарського судочинства.

У цій справі суб'єкт владних повноважень (контролюючий орган) оспорує правочин (договір), укладений суб'єктами приватного права (господарюючими суб'єктами), з підстав його недійсності, визначених цивільним законом.

Відповідно до частини другої статті 16 ЦК України визнання недійсним правочину (серед іншого договору) є одним з окремо визначених матеріальним законом способів захисту у приватноправових відносинах.

Натомість до визначених частиною першою статті 5 та частиною другою статті 245 КАС України загальних способів звернення до адміністративного суду та захисту права у публічно-правових відносинах такий спосіб захисту, як визнання недійсними правочинів, зокрема цивільно-правових договорів, не належить.

Отже, обраний ГУ ДПС спосіб захисту інтересів у спірних правовідносинах - визнання недійсним правочину (господарського договору) є характерним саме для приватноправового спору та не властивий публічно-правовим правовідносинам.

Позивач - контролюючий орган не є стороною оспорюваного договору перевезення автомобільним транспортом, не вповноважений владно керувати чи здійснювати прямий безпосередній вплив на господарську діяльність відповідачів, давати дозвіл чи іншим чином визначати дії сторін щодо вчинення чи виконання цього правочину.

Велика Палата Верховного Суду критично оцінює аргумент про те, що контролюючий орган здійснює податковий контроль у спірних правовідносинах, звертаючись із позовом про визнання недійсним договору на підставі статей 203, 215, 228 ЦК України, оскільки статтею 62 ПК України, що визначає способи податкового контролю, такий спосіб, як оспорення правочинів / договорів, укладених платником податків, не передбачений.

Зазначеного достатньо для висновку про те, що спір у цій справі до публічно-правових не належить, з огляду на приватноправовий характер правовідносин стосовно укладення і виконання оспорюваного договору, у яких позивач - контролюючий орган безпосередньо не здійснював владно-управлінських повноважень та обраний ним спосіб захисту права/інтересу властивий саме приватноправовим правовідносинам - визнання недійсним договору на підставі статей 203, 215 ЦК України та застосування наслідків його недійсності, передбачених частиною третьою статті 228 цього Кодексу.

Беручи до уваги наведене та суть спірних правовідносин, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновком судів попередніх інстанцій про підвідомчість судам господарської юрисдикції справи за позовом контролюючого

органу до суб`єктів господарювання про визнання недійсним правочину (договору) через невідповідність інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, та застосування наслідків недійсності правочину відповідно до частини третьої статті 228 ЦК України.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 29 лютого 2024 року у справі № 580/4531/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117884139>

4. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

1. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 січня 2024 року

Справа № 916/4093/21 (провадження № 12-69гс23)

Сторони: ТОВ «Спрінт А» до Міністерства юстиції України, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача - ОСОБА_1, Виробничий кооператив «Житлово-будівельний кооператив «Баварія», про визнання протиправним та скасування наказу.

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постановях КАС ВС про те, що нетотожність чи відсутність хоча б одного елемента (ті самі сторони, той самий предмет і ті самі підстави) виключає таку підставу для відмови у задоволенні скарги, що наведена у пункті 4 частини восьмої статті 37 Закону України «Про державну реєстрацію».

2. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 січня 2024 року

Справа № 914/2848/22 (провадження № 12-66гс23)

Сторони: Східницька селищна рада до ПП фірма «Курорт-сервіс» про визнання укладеною додаткової угоди до договору оренди землі.

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 09 листопада 2021 року у справі № 635/4233/19 щодо внесення змін до договору оренди у разі зміни нормативної грошової оцінки земельної ділянки.

3. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 січня 2024 року

Справа № 925/1440/22 (провадження № 12-74гс23)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСББ «Кришталь» про зобов'язання вчинити дії.

Суддя-доповідач: Уркевич В.Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правових висновків, викладених у постанові КГС ВС від 01 грудня 2021 року у справі № 367/1505/20 щодо неможливості надання фізичній особі як одній із співвласників багатоквартирного будинку інформації, пов'язаної з діяльністю об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, у тому числі й документів, які містять персональні дані інших співвласників багатоквартирного будинку.

4. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 січня 2024 року

Справа № 906/818/22 (провадження № 12-81гс23)

Сторони: заступник керівника Коростенської окружної прокуратури в інтересах держави в особі Держаудитслужби до ДСГП «Ліси України» в особі філії «Овруцьке спеціалізоване лісове господарство», ДСГП «Ліси України» та ТОВ «Євраз Ойл», про визнання недійсним договору.

Суддя-доповідач: Пільков К.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку КАС ВС, викладеного в постанові від 29 грудня 2022 року у справі №260/1666/19 про те, що для визначення суб'єкта, на якого поширюється поняття «замовник» в розумінні пункту 9 частини першої статті 1 Закону України «Про публічні закупівлі» (в редакції Закону на момент виникнення спірних правовідносин у справі №260/1666/19), першочергове значення має наявність чи відсутність в діяльності конкретної юридичної особи такої ознаки, як здійснення нею діяльності на промисловій чи комерційній основі.

5. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 січня 2024 року

Справа № 911/952/22 (провадження № 12-79гс23)

Сторони: ТОВ «Український банківський консалтинг», ТОВ «Твін-Трейд», ОСОБА_1 до ПАТ «Центренерго» про стягнення 9 352 972,33 грн.

Суддя-доповідач: Банасько О.О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування

норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: КГС ВС вважає необхідним відступити від висновків, викладених ВСУ у постанові від 22 листопада 2010 року у справі №3/063-09 про те, що зазначення в договорі умови щодо нарахування штрафної санкції за кожен день прострочення є достатньою підставою, у розумінні статті 232 ГК України, для нарахування такої санкції строком більше ніж 6 місяців.

6. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 січня 2024 року

Справа № 366/3222/21 (провадження № 14-169цс23)

Сторони: ОСОБА_1 до Державного спеціалізованого підприємства «Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами», Державного агентства України з управління зоною відчуження про поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та відшкодування моральної шкоди.

Суддя-доповідач: Ступак О.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає, що наявні підстави для відступлення від висновку, викладеного у постанові КГС ВС від 20 липня 2021 року у справі № 910/10306/20, щодо трактування призначення в. о. директора, як призначення керівника підприємства у законному порядку.

7. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 01 лютого 2024 року

Справа № 201/15228/17 (провадження № 14-183цс23)

Сторони: ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 до АТ «КБ «Приватбанк», ОСОБА_4, треті особи: Служба у справах дітей Соборної районної у м. Дніпрі ради, приватний нотаріус Дніпровського міського нотаріального округу про визнання договору іпотеки недійсним, визнання протиправними та скасування рішень про державну реєстрацію права власності.

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає, що необхідно відступити від правових висновків, викладених у постанові КГС ВС від 29 серпня 2023 року у справі № 910/3867/19 про наявність підстав для скасування рішення державного реєстратора про реєстрацію права власності на предмет іпотеки за іпотекодержателем лише при відсутності звіту про оцінку майна.

8. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 лютого 2024 року

Справа № 191/4364/21 (провадження № 14-172цс23)

Сторони: ОСОБА_1 до АТ «Українська залізниця» про визнання протиправним наказу про відсторонення від роботи.

Суддя-доповідач: Погрібний С.О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правових висновків КАС та КГС ВС щодо необов'язковості зазначення у резолютивній частині рішення про стягнення середнього заробітку вказівки про те, що відповідна сума стягується без проведення відрахувань, передбачених законодавством, або ж вказівки про те, що сума стягується вже після таких відрахувань.

9. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 березня 2024 року

Справа № 336/3796/15-к (провадження № 13-10кс24)

Суддя-доповідач: Булейко О. Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: ККС ВС вважає необхідним відступити від правового висновку ВСУ від 05 вересня 2013 року у справі № 5-15к13 щодо визначення предмету кримінального правопорушення передбаченого статтею 204 КК України.

10. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 15 лютого 2024 року

Справа № 240/19227/21 (провадження № 11-18апп24)

Сторони: ОСОБА_1 до ГУ ПФУ в Житомирській області про визнання протиправною бездіяльності, зобов'язання вчинити дії.

Суддя-доповідач: Усенко Є.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КАС ВС виключною правовою проблемою (питанням) у цій справі вважає питання щодо розрахункової величини для визначення розміру підвищення до пенсії непрацюючим пенсіонерам, які проживають на території радіоактивного забруднення, згідно із статтею 39 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», з огляду на те, що, починаючи з 01.01.2017 (дата набрання чинності Законом № 1774-VIII), запроваджено нову розрахункову величину для визначення розміру виплат шляхом заміни мінімальної заробітної плати на прожитковий мінімум для працездатних осіб, установлений на 01 січня календарного року.

11. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 лютого 2024 року

Справа № 910/14524/22 (провадження № 12-4гс24)

Сторони: Корпорація «ТСМ Груп» до АТ «НАЕК "Енергоатом"» в особі Відокремленого підрозділу «Південноукраїнська атомна електрична станція» про стягнення 7 149 465,06 грн.

Суддя-доповідач: Банасько О.О

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку викладеного в постанові КЦС ВС від 02 лютого 2022 року у справі № 203/1330/20 щодо застосування частин десятої та одинадцятої статті 265 ЦПК України (частини десятої статті 238 ГПК України) щодо неможливості за результатами прийнятого рішення одночасного нарахування відсотків та пені до моменту виконання рішення з урахуванням приписів законодавства України, що регулюють таке нарахування.

5. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

1. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 січня 2024 року

Справа № 917/97/23 (провадження № 12-72гс23)

Сторони: приватний виконавець виконавчого округу Полтавської області до ТОВ «Агроінвест+», ТОВ «Кремінвест плюс» про визнання недійсними договорів.

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку КЦС ВС, викладеного у постанові від 10 травня 2023 року у справі № 509/84/14-ц, щодо повноважень виконавця на звернення з позовною заявою, апеляційною скаргою в інтересах інших осіб самостійно як позивача, апелянта без зазначення таких осіб та незалучення їх справу у відповідному статусі.

Позиція ВП ВС: КЦС ВС у постанові від 10 травня 2023 року у справі № 509/84/14-ц звернув увагу на повноваження виконавця на звернення до суду в інтересах інших осіб, у тому числі з апеляційною скаргою в інтересах стягувача. При цьому в цій постанові КЦС ВС не зазначив, що виконавець має повноваження на звернення з позовною заявою, апеляційною скаргою в інтересах інших осіб самостійно як позивача, апелянта без зазначення таких осіб та незалучення їх у справу у відповідному статусі. Отже, КЦС ВС у постанові від 10 травня 2023 року у справі № 509/84/14-ц не формулював висновок від якого хоче відступити КГС ВС.

2. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 січня 2024 року

Справа № 905/1840/21 (провадження № 12-73гс23)

Сторони: ОСОБА_20 до ПАТ «Металургійний комбінат «АЗОВСТАЛЬ», Компанії «Барленко ЛТД» (Barlenco LTD), Компанії «Метінвест Б. В.» (Metinvest B. V.) про визнання правочину недійсним та стягнення збитків.

Суддя-доповідач: Пільков К.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від правових висновків, викладених в постановках КАС ВС, КГС ВС та КЦС ВС про те, що у разі закриття провадження у справі відповідач має право на компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, лише за умови доведення відповідачем необґрунтованості дій позивача у ході розгляду справи. Виключна правова проблема полягає у вирішенні питання, чи застосовується частина п'ята статті 130 ГПК України до випадків стягнення відшкодування судових витрат внаслідок відмови позивача від позову; та чи не ставить в менш вигідне становище відповідача обов'язок додатково доводити необґрунтованість дій позивача у разі його відмови від позову.

Позиція ВП ВС: ВП ВС дійшла висновку, що висновки від яких пропонує відступити КГС ВС сформульовані у справах за інших фактичних обставин, тому правове регулювання цих відносин не є подібним до правовідносин у цій справі. А, отже, відсутні підстави для відступу. Щодо виключної правової проблеми, то КГС ВС належно не обґрунтував існування якісного критерію, оскільки, як встановлено, відмінність висновків касаційних судів зумовлена насамперед неподібністю фактичних обставин кожної зі справ.

3. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 січня 2024 року

Справа № 916/1042/22 (провадження № 12-68гс23)

Сторони: ПАТ «НАЕК «Укренерго» до ТОВ «Одесенерготрейд» про стягнення 3 851 984,26 грн.

Суддя-доповідач: Пільков К.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за потрібне відступити від правового висновку, викладеного у постанові ОП КЦС ВС від 20 вересня 2021 року у справі № 638/3792/20, про те, що закриття провадження у справі у зв'язку з відсутністю предмета спору можливе як у випадку, якщо предмет спору був відсутній як на час пред'явлення позову, так і у випадку, якщо він відсутній на час ухвалення судом першої інстанції судового рішення. Вважаючи, що відсутність предмета спору на момент звернення

з позовом до суду свідчить про відсутність порушеного права позивача, а тому є підставою для відмови у позові, а не для закриття провадження у справі.

Позиція ВП ВС: ВП ВС констатує відсутність ознаки подібності процесуального питання, яке підлягає вирішенню у справі, що передана на ВП ВС, з тим процесуальним питанням, яке вирішила ОП КЦС ВС у справі № 638/3792/20. Відмінними рисами характеризуються як сам предмет спору, так і обставини, з якими сторони пов'язували припинення існування спору.

4. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 10 січня 2024 року

Справа № 160/4029/23 (провадження № 11-183ап23)

Сторони: ДП «Науково-виробнича дослідна агрофірма «Наукова» НААН України» до Фонду державного майна України, третя особа – НААН України, про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії, визнання протиправними і скасування рішень.

Суддя-доповідач: Гриців М.І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: На думку КАС ВС, існує необхідність визначення юрисдикції у спорі, який виник у зв'язку із процедурою передачі єдиного майнового комплексу (ДП «Науково-виробнича дослідна агрофірма «Наукова» НААН України») зі сфери управління уповноважених органів управління (самоврядних організацій) (НААН України) до сфери управління Фонду державного майна України.

Позиція ВП ВС: КАС ВС не звернув уваги на те, що скажник, якщо проаналізувати зміст його касаційної скарги та матеріалів до неї, фактично не обґрунтував порушення судами правил юрисдикції наявністю судових рішень Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову в подібних правовідносинах, як передбачено пунктом 2 частини шостої статті 346 КАС України.

5. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 16 січня 2024 року

Справа № 922/1203/23 (провадження № 12-71гс23)

Сторони: ПП «Транс-Сервіс» до Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної військової адміністрації, Управління транспорту Харківської обласної військової адміністрації про визнання поновленими договорів.

Суддя-доповідач: Уркевич В.Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновків ВП ВС, викладених в постанові від 04 червня 2019 року у справі №903/605/17, щодо адміністративної юрисдикції спору про визнання недійсним рішення конкурсного комітету

з визначення переможця конкурсу на перевезення пасажирів автомобільним транспортом на міжміських та приміських автобусних маршрутах загального користування та визнання недійсним договору про організацію перевезень пасажирів.

Позиція ВП ВС: у справі № 903/605/17 вирішувалося питання визнання недійсними рішення конкурсного комітету. В той же час, у цій справі № 922/1203/23 рішення конкурсного комітету з визначення переможця конкурсу на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування з підстав порушення проведення процедури конкурсу не оскаржується. Отже, ВП ВС дійшла висновку, що правовідносини у справах № 903/605/17 та № 922/1203/23 не є подібними.

6. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 17 січня 2024 року

Справа № 757/563/20-ц (провадження № 61-8518сс22)

Сторони: ОСОБА_2 до ОСОБА_1, ПАТ «Енергобанк» про визнання правочину недійсним.

Суддя-доповідач: Ступак О.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного у постановях КГС ВС від 22 листопада 2022 року у справі № 910/20769/20 та від 15 листопада 2022 року у справі № 910/2705/20 щодо неналежності на неефективності такого способу захисту як визнання правочину недійсним.

Позиція ВП ВС: КЦС ВС не погоджується з тим, як застосовані висновки ВП ВС, викладені в постанові від 15 вересня 2022 року у справі № 910/12525/20, в інших господарських справах № 910/20769/20 та № 910/2705/20. Однак, ВП ВС зауважує, що питання правильності застосування КГС ВС правових висновків ВП ВС не входить до переліку підстав передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду, визначених статтею 403 ЦПК України.

7. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 18 січня 2024 року

Справа № 500/3752/21 (провадження № 11-73ап23)

Сторони: Кременецька районна організація профспілки працівників освіти і науки до Кременецької міської ради, за участю третьої особи - Відділу освіти Кременецької міської ради про визнання протиправним і скасування рішення.

Суддя-доповідач: Желєзний І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КАС ВС вказав на необхідність відступу від висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 9 вересня 2020 року у справі № 260/91/19, згідно з яким спір

у справі щодо оскарження рішення власника корпоративних прав (засновника) навчального закладу комунальної власності підлягає розгляду за правилами господарського судочинства. На думку колеги КАС ВС, означені спори належать до адміністративної юрисдикції.

Позиція ВП ВС: Відсутність згадки повного переліку постанов, від висновку хоча б в одній із яких щодо застосування норм права ВП ВС відступила, не означає, що відповідний висновок надалі застосовний. ВП ВС відступила від висновків щодо юрисдикції спору, які викладено у її постанові від 9 вересня 2020 року у справі № 260/91/19, повторно відступати від висновків указаних у постанові в зазначеній справі немає підстав.

8. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 січня 2024 року

Справа № 924/318/23 (провадження № 12-71гс23)

Сторони: Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець» до Релігійної організації «Кам'янець-Подільська Свято-Миколаївська Парафія Кам'янець-Подільської Єпархії Української Православної Церкви» про зобов'язання звільнити будівлю Миколаївської церкви з дзвіницею та передати її Національному історико-архітектурному заповіднику «Кам'янець».

Суддя-доповідач: Пільков К.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема

Опис: КГС ВС вважає, що в даній справі постає питання щодо припинення чи продовження користування релігійною громадою культовими та іншими будівлями за наслідком набуття релігійною організацією правоздатності (реєстрації її як юридичної особи), враховуючи, що в охоронному договорі не визначений термін його дії.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не робила посилань на жодну іншу (інші) конкретну справу з подібних правовідносин, їх кількісні та якісні показники, в яких судами було б сформовано різну практику, а передача цієї справи на розгляд ВП ВС була б необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики. Отже, на розгляд ВП ВС в цій справі як виключну правову проблему передані питання, які можуть бути вирішені КГС ВС як належним судом.

9. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 23 січня 2024 року

Справа № 904/7464/21 (провадження № 12-75гс23)

Сторони: АТ «ДТЕК Дніпроенерго» до Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції про визнання протиправними та скасування реєстраційних дій і запису.

Суддя-доповідач: Пільков К.М.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування

норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду; порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: КГС ВС зазначив, що існує необхідність вирішення питання щодо предметної / суб'єктної юрисдикції спору про визнання протиправними реєстраційних дій з державної реєстрації юридичної особи (профспілкової організації), визнання протиправним та скасування запису про реєстрацію юридичної особи (профспілкової організації) з підстав порушення порядку проведення державної реєстрації), сторонами якого є господарське товариство, в якому створена спірна профспілкова організація, та орган державної реєстрації, що здійснив реєстрацію цієї організації. У зв'язку із цим вважає за необхідне відступити від висновків, викладених у постановках КАС ВС від 23 листопада 2019 року у справі № 815/3364/16 та від 02 лютого 2021 року у справі № 805/4848/16-а щодо корпоративного характеру та господарської підвідомчості спорів з подібними правовідносинами.

Позиція ВП ВС: ВП ВС вже сформувала висновок, що подібні спори є найбільш наближеними до спорів, пов'язаних з діяльністю або припиненням діяльності юридичної особи (пункт 3 частини першої статті 20 ГПК України), а тому повинні розглядатися за правилами господарського судочинства незалежно від суб'єктного складу за місцезнаходженням юридичної особи (частина шоста статті 30 ГПК України).

10. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 24 січня 2024 року

Справа № 907/619/20 (провадження № 12-70гс23)

Сторони: ТОВ «Закарпатм'ясопромсервіс» до ФОП Михалчич В. В. про витребування нерухомого майна з чужого незаконного володіння.

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема; відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне встановити відповідь на питання, чи має місце під виглядом відчуження майнових прав щодо нерухомого майна фактичний продаж права на звернення до суду з відповідним позовом або права на застосування способів захисту цивільних прав, передбачених п. 1 ч. 2 ст. 16 і ст.ст. 387, 392 ЦК України що не можуть бути предметом договору купівлі-продажу майнових прав, або ж законодавство дозволяє можливість відчужувати майнові права щодо нерухомого майна і це не вважається продажем права на звернення до суду з позовом або права на застосування способів захисту цивільних прав. Також КГС ВС пропонує відступити від висновків КЦС ВС у постанові від 17 червня 2020 року у справі № 757/23249/17-ц, та висновків ВП ВС у постанові від 23 листопада 2021 року у справі № 359/3373/16-ц.

Позиція ВП ВС: Під час касаційного перегляду проблема відчуження майнових прав щодо нерухомого майна за договором купівлі-продажу майнових прав від, яку

сформулював КГС ВС, в цій справі взагалі не виникає. Щодо відступу, то ВП ВС зазначає, що правовідносини в яких зроблені висновки ВП ВС у постанові від 23 листопада 2021 року у справі № 359/3373/16-ц не є подібними до спірних правовідносин. Так само правовідносини, в яких зроблений висновок КЦС ВС у постанові від 17 червня 2020 року у справі № 757/23249/17-ц, не є подібними до спірних правовідносин, які виникли між сторонами в цій справі.

11. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 31 січня 2024 року

Справа № 344/12022/18 (провадження № 13-92кц23)

Суддя-доповідач: Кравченко С. І.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема

Опис: На думку ККС ВС, існує необхідність вирішити питання про те, чи може суд касаційної інстанції всупереч висновку ОП ККС ВС від 04 жовтня 2021 року (справа № 724/86/20), застосувати позицію ВП ВС, яка міститься у постанові від 31 серпня 2022 року (справа № 756/10060/17), до ситуації, пов'язаної із визнанням доказів недопустимими через невідповідність копій постанов про призначення слідчого (групи слідчих) їх оригіналам.

Позиція ВП ВС: ККС ВС не сформулював, у чому саме полягає виключність правової проблеми з огляду на її якісний та кількісний критерії, а також не навів обґрунтування неможливості вирішення зазначеного питання колегією суддів під час касаційного розгляду з урахуванням положень ст. 433 КПК України.

12. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 30 січня 2024 року

Справа № 120/6486/23 (провадження № 11-13ап24)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, Вінницького районного ТЦК, Міністерства оборони України про встановлення факту сумісного проживання та перебування на утриманні.

Суддя-доповідач: Железний І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема; порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції.

Опис: КАС ВС зазначив, що існує виключна правова проблема з приводу розмежування предметної юрисдикції з питання встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу з метою отримання одноразової грошової допомоги на підставі Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Позиція ВП ВС: ВП ВС зауважила, що сформулировала свою позицію з означеного питання, зокрема в постановолах від 30 січня 2020 року у справі № 287/167/18-ц та від 18 січня 2024 року у справі № 560/17953/21. Тому ВП ВС дійшла висновку, що відсутні підстави для прийняття цієї справи до розгляду, оскільки існує практика ВП ВС щодо вирішення подібних підстав і предмета позову, змісту

позовних вимог, а також суб`єктного складу учасників процесу, що свідчить про відсутність у цій справі виключної правової проблеми.

13. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 лютого 2024 року

Справа № 902/1159/22 (провадження № 12-78гс23)

Сторони: керівник Немирівської окружної прокуратури в інтересах держави в особі Погребещенської міської ради Вінницького району Вінницької області до ОСОБА_1 про скасування державної реєстрації, припинення права власності та витребування земельної ділянки.

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: порушення правил предметної чи суб`єктної юрисдикції.

Опис: КГС ВС не встановив наявності висновку ВП ВС щодо питання юрисдикції спору у справі про користування земельною ділянкою для ведення особистого селянського господарства в частині визначення юрисдикції, а саме чи повинен цей спір розглядатися в порядку цивільного чи господарського судочинства.

Позиція ВП ВС: окремих висновків про юрисдикцію спору в контексті правового режиму земельних ділянок із цільовим призначенням «для ведення особистого селянського господарства» ВП ВС не формулювала, проте практика, зокрема щодо визначення предметної юрисдикції, при вирішенні спорів про витребування на користь держави земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства є послідовною. Тож основним критерієм для розмежування цивільної та господарської юрисдикції в справах, пов'язаних з вибуттям земель особистого селянського господарства з власності держави, ВП ВС визначила суб`єктний склад сторін спору.

14. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 лютого 2024 року

Справа № 572/3591/19 (провадження № 14-182цс23)

Сторони: АТ «Райффайзен Банк» до ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором.

Суддя-доповідач: Ткачук О.С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає, що необхідно відступити від висновку, викладеного постановою КГС та КЦС ВС про те, що стягувач не повинен доводити фізичної втрати оригіналу наказу, а має доводити відсутність у нього виконавчого документу, який йому видано, та, як наслідок, відсутність у нього можливості звернутися до органів виконання.

Позиція ВП ВС: колегія суддів КЦС ВС не обґрунтувала в чому полягає помилковість висновку, викладеного у постановою КГС ВС, не навела переконливих

мотивів та підстав, за яких необхідно від нього відступити. Також аналіз судової практики, здійснений на підставі інформації, що міститься у Єдиному державному реєстрі судових рішень, не виявив виключної правової проблеми із зазначеного питання з урахуванням кількісного та якісного критеріїв, глибоких та довгострокових розходжень у відповідній судовій практиці або наявності загрози таких розходжень.

15. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 лютого 2024 року

Справа № 750/254/22 (провадження № 14-194цс23)

Сторони: ТОВ «Торгово-сервісний центр «Експо-Дніпро-Союз» до ОСОБА_1, за участю третіх осіб: ТОВ «Денар-Люкс», ТОВ «Домен-Буд», ТОВ «Стрілецька набережна», про витребування майна з чужого незаконного володіння.

Суддя-доповідач: Мартєв С.Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає необхідним відступити від правового висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 26 листопада 2019 року у справі № 914/3224/16, щодо визначення початку перебігу позовної давності за вимогою про витребування майна з чужого незаконного володіння.

Позиція ВП ВС: будь-які вади правового висновку у постанові ВП ВС від 26 листопада 2019 року у справі № 914/3224/16 (його неефективність, неясність, неузгодженість, необґрунтованість, незбалансованість, помилковість); зміни суспільного контексту, через які висловлений у ньому підхід повинен очевидно застаріти внаслідок розвитку суспільних відносин у певній сфері або їх правового регулювання, не знайшли свого підтвердження.

16. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 21 лютого 2024 року

Справа № 910/3419/22 (провадження № 12-1гс24)

Сторони: заступника керівника Печерської окружної прокуратури міста Києва в інтересах держави в особі Київської міської ради до ПП «Бунгало» про витребування нерухомого майна та скасування державної реєстрації.

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема

Опис: КГС ВС вважає, що існує виключна правова проблема щодо визначення способу захисту при подвійній реєстрації на одне й те ж саме нерухоме майно з відмінними технічними характеристиками. Зокрема, одні вважають належним способом захисту – лише вимогу про витребування спірного нерухомого майна, інші зауважують на необхідності звернення також з вимогою скасування державної реєстрації права та закриття розділу реєстру.

Позиція ВП ВС: КГС ВС, передаючи справу на розгляд послався на висновки, зроблені в одній його постанові та у чотирьох постановах ВП ВС, прийнятих зокрема у справах, предмети та обставини спорів у яких не є подібними до справи № 910/3419/22, оскільки обставини наявності в Державному реєстрі прав двох розділів на один об'єкт нерухомого майна за різними особами (позивачем і відповідачем) встановлені і є однією з підстав позову лише в цій справі. КГС ВС не навів ні кількісних, ні якісних критеріїв наявності виключної правової проблеми.

17. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 21 лютого 2024 року

Справа № 910/288/23 (провадження № 12-2гс24)

Сторони: Міністерство оборони України до Житомирської обласної державної адміністрації, ТОВ «Перлина Заріччя», третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ДП «Івано-Франківський військовий ліспромкомбінат», про визнання права постійного користування та заборону користуватися земельною ділянкою.

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновків КАС ВС, викладених у постанові від 11 вересня 2023 у справі № 0640/4433/18 про те, що державне підприємство, якому на підставі державних актів належить право постійного користування спірними земельними ділянками після реорганізації, не відноситься до сфери управління Міністерства оборони України, а самі земельні ділянки є землями лісового господарства, а не землями оборони.

Позиція ВП ВС: ВП ВС зауважує, що КГС ВС не конкретизував, з якими саме висновками щодо застосування норм права, викладеними у постанові КАС ВС від 11 вересня 2023 року у справі № 0640/4433/18, він не погоджується та від яких саме висновків вважає за необхідне відступити. У постанові КАС ВС від 11 вересня 2023 року у справі № 0640/4433/18 відсутній висновок щодо застосування норми права у подібних правовідносинах. Відповідно, відсутні й підстави для передачі справи на розгляд ВП ВС.

18. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 22 лютого 2024 року

Справа № 752/21453/20 (провадження № 14-152цс23)

Сторони: ОСОБА_1 до Державного агентства України з управління зоною відчуження, ДСП «Об'єднання «Радон» про поновлення на роботі, стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу та стягнення премії.

Суддя-доповідач: Воробйова І.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає необхідним відступити від правового висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 15 вересня 2020 року у справі № 205/4196/18, з уточненням, що до господарської юрисдикції відносяться усі спори за позовом особи, яка звільнена з посади керівника юридичної особи (її виконавчого органу) й оскаржує рішення органу, уповноваженого здійснювати управління цією юридичною особою, про звільнення з посади, оскільки за змістом та суттю правовідносини цих осіб є організаційно-управлінськими, стосуються реалізації частини третьої статті 99 ЦК України.

Позиція ВП ВС: ВП ВС наголосила, що правові висновки викладені в постанові від 15 вересня 2020 року у справі № 205/4196/18 щодо розмежування між цивільною та господарською юрисдикцією спорів про звільнення керівника юридичної особи є актуальними і не потребують відступу або уточнення, тому що не відбулись зміни в законодавстві, у суспільних відносинах, що давало б вагомій підставі для відступу від вже сформованого висновку.

19. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 22 лютого 2024 року

Справа № 2-о-29/11 (провадження № 14-147цс23)

Сторони: ОСОБА_1 про встановлення факту постійного проживання зі спадкодавцем, треті особи: П'ята запорізька державна нотаріальна контора, ОСОБА_2.

Суддя-доповідач: Воробйова І.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає, що виключна правова проблема полягає у диференціації повноважень апеляційного суду у разі висновку про неможливість апеляційного перегляду справи, в якій судове провадження відновлене тільки частково. У зв'язку з цим існує необхідність конкретизувати висновки, викладені у постанові ОП КЦС ВС від 12 червня 2023 року у справі № 2-7985/2003 щодо неможливості застосування судом апеляційної інстанції за аналогією закону частини четвертої статті 494 ЦПК України та закриття апеляційного провадження у разі неповного відновлення судового провадження.

Позиція ВП ВС: в ухвалі КЦС ВС відсутні посилання на кількісні й якісні показники, які б свідчили про те, що передача цієї справи до Великої Палати Верховного Суду необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

20. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 лютого 2024 року

Справа № 915/534/22 (провадження № 12-3гс24)

Сторони: ТОВ «Грейсагро» до ТОВ «СГП Новоселівське», ОСОБА_1 про стягнення 1 352 348,38 грн.

Суддя-доповідач: Власов Ю.Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає необхідним відступити від правового висновку ВП ВС, викладеного в постанові від 18 березня 2020 року у справі № 902/417/18, щодо права суду за певних умов зменшувати розмір процентів річних за час затримки розрахунку відповідно до статті 625 ЦК України, зазначивши, що зміна або зменшення судом розміру, передбачених статтею 625 ЦК України, процентів річних за час затримки розрахунку, є суттєвим втручанням держави у ключові принципи цивільного та господарського права.

Позиція ВП ВС: КГС ВС вже передавав на розгляд ВП ВС справу з приводу відступу від означеного висновку, проте справа була повернута. В свою чергу, висновок про те, що з урахуванням конкретних обставин справи, які мають юридичне значення, та виходячи з принципів розумності, справедливості та пропорційності, суд може зменшити загальний розмір відсотків річних за час прострочення грошового зобов'язання, ВП ВС послідовно викладала у постановках від 18 квітня 2023 року у справі № 199/3152/20 та від 03 жовтня 2023 року у справі № 686/7081/21, що свідчить про сталість правової позиції Великої Палати Верховного Суду в цьому питанні.

21. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 28 лютого 2024 року

Справа № 335/5841/19 (провадження № 14-140цс23)

Сторони: ОСОБА_1 до ОСОБА_2, ОСОБА_3, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України про визнання недійсними договорів відчуження торговельної марки, промислового зразка, скасування записів стосовно реєстрації прав власника, внесення відомостей до державних реєстрів свідоцтв, патентів України

Суддя-доповідач: Воробйова І.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постанові ВСУ від 22 червня 2017 року у справі № 201/14163/13, у постановках КЦС ВС від 06 листопада 2019 року у справі № 161/11764/15, від 21 квітня 2022 року у справі № 161/11764/15, про те, що право на торговельну марку може бути об'єктом спільного майна подружжя та підлягає поділу за правилами, визначеними главою 8 СК України.

Позиція ВП ВС: вказуючи на необхідність відступу від висновку в постанові № 201/14163/13 КЦС ВС не вказав на неоднозначність чи суперечливість таких висновків, їх непослідовність чи неможливість застосування. Щодо відступу

від висновків, викладених у постановах КЦС ВС від 06 листопада 2019 року у справі № 161/11764/15 та від 21 квітня 2022 року у справі № 161/11764/15, то ВП ВС дійшла висновку, що КЦС ВС просить відступити від висновків того ж суду, який передав справу на розгляд ВП ВС, такі висновки в силу вимог частини третьої статті 403 ЦПК України не можуть бути предметом розгляду ВП ВС.

22. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 29 лютого 2024 року

Справа № 757/55832/21-ц (провадження № 14-155цс23)

Сторони: КМУ до ОСОБА_1, АТ «Комерційний банк «Приватбанк» про застосування наслідків недійсності договору, визнання відсутніми прав та обов'язків за договором.

Суддя-доповідач: Воробйова І.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеному в постанові ВП ВС від 28 вересня 2021 року у справі № 761/45721/16-ц про те, що за похідним позовом учасник, член, акціонер набуває статусу процесуального представника юридичної особи, якій завдано збитків, але не має власного права на позов (у матеріальному значенні) до порушника. **Позиція ВП ВС:** висновки, від яких пропонується відступити, сформульовані ВП ВС у справі за інших фактичних обставин, тому правове регулювання цих відносин не є подібним до правовідносин у цій справі.

23. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 березня 2024 року

Справа № 167/1058/20 (провадження № 14-15цс24)

Сторони: ОСОБА_1 до ФОП ОСОБА_2 про визнання незаконним звільнення з роботи, поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та відшкодування моральної шкоди.

Суддя-доповідач: Погрібний С.О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС зазначає, що існує необхідність відступу від правового висновку, викладеного у постанові КГС ВС від 25 серпня 2021 року в справі № 914/1560/20 про те, що моментом, з якого продовжується позовна давність, є запровадження карантину, 12 березня 2020 року, тобто до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 540-IX (02 квітня 2020 року).

Позиція ВП ВС: ВП ВС вже зробила висновок щодо порушеного правового питання, зокрема про те, що початок зупинення строку звернення до суду потрібно пов'язувати саме із моментом набрання чинності 02 квітня 2020 року Законом № 540-ІХ.

24. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 березня 2024 року

Справа № 1519/2-4707/11 (провадження № 14-21цс24)

Сторони: ПАТ «Марфін банк», правонаступником якого є ПАТ «МТБ банк», до ОСОБА_1, ТОВ «Фуд Лайф», ТОВ «Сільгосп-Південь» про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Суддя-доповідач: Воробйова І.А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях Верховного Суду.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку, викладеного в постанові КГС ВС від 27 січня 2023 року у справі № 14/338 та постанові КАС ВС від 22 липня 2020 року у справі № 826/1569/15, за змістом якого обставини дотримання заявником строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання, підлягають з'ясуванню і під час вирішення судом касаційної інстанції питання про видачу дубліката виконавчого документа незалежно від того, що суди попередніх інстанцій відмовили у його поновленні і судові рішення в цій частині не є предметом касаційного перегляду.

Позиція ВП ВС: колегія суддів КЦС ВС фактично не погоджується з межами перевірки і з'ясування обставин при вирішенні КГС ВС справи № 14/338 та КАС ВС справи № 826/1569/15.

25. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 березня 2024 року

Справа № 909/1167/17 (провадження № 12-5гс24)

Сторони: ТОВ «Альфабуд» до ПАТ «Прикарпаттяобленерго», третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Приватна виробничо-комерційна фірма «В.С.К», про визнання недійсним та скасування рішення.

Суддя-доповідач: Ткач І.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає необхідним відступити від висновку, викладеного у постанові ВП ВС від 14 січня 2020 року у справі № 910/17955/17, щодо неможливості виправлення судом вад розрахунку комісії з розгляду актів про порушення вартості необлікованої електроенергії. КГС ВС вважає, що зі змісту цієї позиції виходить, що будь-які порушення, допущені при розрахунку вартості необлікованої

електроенергії, матимуть наслідком скасування відповідного рішення в цілому, навіть незважаючи на наявний неспростований факт порушення, що є неспівмірним та не притаманним спорам про розмір заборгованості.

Позиція ВП ВС: в постанові від 14 січня 2020 року у справі № 910/17955/17 відсутній висновок щодо неможливості виправлення судом вад розрахунку комісії з розгляду актів про порушення вартості необлікованої електроенергії, від якого вважає за необхідне відступити КГС ВС.

26. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 березня 2024 року

Справа № 910/13905/21 (провадження № 12-7гс24)

Сторони: АТ «Алгоритмцентр» до Міністерства юстиції України, про визнання протиправним та скасування наказу.

Суддя-доповідач: Уркевич В.Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: КГС ВС вважає необхідним відступити від правового висновку Великої Палати Верховного Суду, викладеного у постанові від 19 червня 2019 року у справі № 802/385/18-а, щодо того, що позовна вимога про скасування наказу Мін`юсту, яким скасовано рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права, є належним та ефективним способом захисту порушеного права. Також КГС ВС вважає необхідним надати відповідь на питання про те, чи є судові рішення про задоволення позовної вимоги про скасування наказу Мін`юсту підставою для повторної державної реєстрації права позивача на нерухоме майно (за умови, що на час державної реєстрації таке право ні за ким не зареєстроване або зареєстроване за особою, чий скаргу задовольнив Мін`юст).

Позиція ВП ВС: в постанові, від якої вважає необхідним відступити КГС ВС не було зроблено висновку щодо способів захисту. У вказаній постанові ВП ВС висловила позицію стосовно юрисдикційності спору. Щодо виключної правової проблеми ВП ВС зазначає, що КГС ВС не навів ні кількісних, ні якісних критеріїв наявності виключної правової проблеми. Отже, на розгляд ВП ВС були передані питання, які може вирішити КГС ВС як належний суд.

27. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 14 березня 2024 року

Справа № 807/1314/17 (провадження № 11-31ап24)

Сторони: ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 до Тячівської РДА, Рахівської РДА, треті особи: Карпатський біосферний заповідник, Міжнародна благодійна організація «Екологія - Право - Людина», Ясінянська селищна рада, Усть-Чорнянська селищна рада, Лопухівська сільська рада, про визнання незаконними та скасування розпоряджень.

Суддя-доповідач: Шевцова Н.В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: Колегія КАС ВС, зауважує, що одним з ключових питань, яке підлягає вирішенню у межах цього спору, є застосування норми статті 12 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» у поєднанні з приписами статті 19 цього ж Закону щодо можливості розроблення детального плану територій поза межами населеного пункту за відсутності схеми планування частини територій України, яка має розроблятися за рішенням Кабінету Міністрів України.

Позиція ВП ВС: ВП ВС зауважила, що для наявності виключної правової проблеми необхідний кількісний показник. Однак, аналіз відомостей з Єдиного державного реєстру судових рішень не дає підстав стверджувати про наявність виключної правової проблеми в невизначеній кількості спорів у подібних правовідносинах та глибоких і довгострокових розходжень у судовій практиці у справах з аналогічними підставами позову та подібними позовними вимогами. Тому поставлене питання може бути вирішено КАС ВС як належним судом.

28. Суд, який направив справу: ККС ВС

Дата прийняття ухвали: 20 березня 2024 року

Справа № 523/1767/20 (провадження № 13-9кс24)

Суддя-доповідач: Кишакевич Л. Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема

Опис: ККС ВС наголошує на відсутності єдиної правозастосовчої практики Верховного Суду щодо застосування пункту 10 частини 1 статті 284 КПК в об'єднаних кримінальних провадженнях, у яких відомості про кримінальні правопорушення внесені в ЄРДР як до 16 березня 2018 року (до введення в дію відповідних змін у КПК Законом України № 2147-VIII від 03.10.2017 року), так і після зазначеної дати.

Позиція ВП ВС: ККС ВС не сформулював, в чому саме полягає виключна правова проблема та не зазначив, як, на думку колегії суддів, вона має бути вирішена. ВП ВС також вертає увагу на те, що за подібних правовідносин ОП ККС ВС у постанові від 31 жовтня 2022 року (справа № 753/12578/19) дійшла висновку про обґрунтованість закриття кримінального провадження на підставі пункту 10 частини 1 статті 284 КПК у якому об'єднані матеріали досудових розслідувань, відомості про кримінальні правопорушення у яких внесені в ЄРДР: як до 16 березня 2018 року (до введення в дію відповідних змін у КПК Законом України № 2147-VIII від 03.10.2017 року), так і після зазначеної дати.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2024 по 31.03.2024 / Упоряд.: відділ аналітичної та правової роботи Великої Палати Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду / Відпов. за вип.: Секретар ВП ВС, д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України В. Ю. Уркевич. Київ, 2024. Вип. 44. – 50 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua